

2014. június

imborá

kíváncsi diákok lapja

Elmerészkedni a szakadék széléig
és ott megállni...

Beszélgetés DÓKA PÉTERREL

4. oldal

A Laterna Magica pályázat nyertesei:

KASSAI SÁRA, Gyergyóalfalu

PETRES SÁRA, Csíkmadaras

NAGY-KOVÁCS KATALIN, Székelyszáldobos

A Cimbora Kaláka Pályázat nyertesei:

KULCSÁR TÍMEA, Csíkszereda

GERÉD ESZTER, Homoródszentpál

KOLUMBÁN AMANDA, Székelyszáldobos

A könyvcsomagokat
postán küldjük el
a nyerteseknek.

CIMBORA – 2014. június, XXV. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimbora árát a Cimbora Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cont IBAN: RO14BRDE150SV01455331500,
BRD. Sf. Gheorghe, Fundația Cimbora,
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Bogdán László, Csillag István, Forrai Tibor,
Keszeg Ágnes, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Vetró Bodoni Barnabás

A borítón Vetró Bodoni Barnabás illusztrációja.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimbora Alapítvány.
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: Cimbora szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,
520055, Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com
Web: www.cimbora.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megye
Tanácsa

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

RMDSZ KOMUNITAS
ALAPÍTVÁNY
TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS
A KOMUNITAS ALAPÍTVÁNY

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Tartalom

Cimbirodalom

Elmerészkedni a szakadék széléig és ott megállni...

- Beszélgetés Dóka Péterrel ..... 4. oldal
Sárkányölő mese ..... 7. oldal

FRANCOISE DOLTO

A kamaszkor védelmében avagy a homár drámája részletek

2. rész: A barátság ..... 8. oldal

A gyermekkor évszázadai

SZŐCS IMRE rovata

- Kambodzsai eszmélkedés ..... 11. oldal

EDŐságok

GERGELY EDŐ rovata

- A kiskapu ..... 13. oldal

A kalodától a simogatásig

ZAYZON ÁGNES rovata

A gyermek helyzete

- a középkorban (2. rész) ..... 14. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Sütőmesterek, kenyérárusok, péksütemények

- ..... 18. oldal

- Mindennapi kenyérünk ..... 19. oldal

Mesés Kalandok

- KESZEG VILMOS rovata ..... 23. oldal

Hegyen-völgyön kul-túra

KÖLLŐ ZSOLT rovata

Látogatás Nagyváradon

- és Félix-fürdőn ..... 25. oldal

G-kulcs

MÜLLER HENRIETTA rovata

- Jóvilágván a világban ..... 26. oldal

Pad alatt

- Cimbi naplója ..... 27. oldal

- Ti írtátok ..... 8. oldal

- Keresztrejtvények ..... 30. oldal

- Cimbi képtára ..... 31. oldal

Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

Fonalból a világot

- A Szín-téren Ann Hamilton ..... 16. oldal

Elmerészkedni a szakadék széléig és ott megállni...

Beszélgetés Dóka Péter magyarországi ifjúsági íróval

Fotó: Dimény-Haszmann Árpád

Dóka Péter 1974-ben született Budapesten. Sok mindennel foglalkozott: fotózással, filmkészítéssel, könyvszerkesztéssel, de leginkább az írással, és ez utóbbi foglalatossága eredményeként négy saját könyve jelent meg eddig: *Az ellopott zsiráf*, egy

izgalmas gyermek-detektívtörténet, a *Hogyan lettem médiasztár?*, amely a sztárság pozitív és árnyoldalait igen fordulatos történetben mutatja fel, a *Betyárvilág*, amely

néprajzi gyűjtés alapján írt történetek gyűjteménye, illetve, 2013-ban, *A kék hajú lány*, amelyről túlzás nélkül állítható, hogy a kortárs magyar ifjúsági irodalomba különleges szintet hozott. Egy igen érdekes történet, amely rendhagyó helyszínen játszódik, és olyan témákat érint, amihez elég óvatosan vagy pedig sehogyan nem nyúlt eddig a magyar ifjúsági irodalom.

A szerző 2014 áprilisának végén Csíkszeredában, Csernátonban és Sepsiszentgyörgyön találkozott olvasóival, az utóbbi helyszínen is, április 30-án a Bod Péter Megyei Könyvtárban, a meghívottal történt beszélgetés nagyrészt *A kék hajú lány* köré épült.

- Nincs a mai magyar ifjúsági irodalomnak olyan alkotója, aki ennyire fájdalmas kérdéseket vetne fel, mint te *A kék hajú lány* lapjain. Milyen kamasz voltál?

- Mondják, hogy a kamaszállapot megmaradt nálam, ami viccesen hangzik, de inkább tragikus. Például néha nem úgy eszem meg az ebédem, ahogy kell, hanem elfeledkezem magamról, és kapkodva eszem, néha oda kell figyelnem, és ki kell húznom magam, néha meg nagyon furcsán, gyerekesen viselkedem. Tehát valahogy egy kicsit benneragadtam ebben a kamaszlétben. Ez akkor, persze, jó, amikor kamaszokról írok. A felnőtté válást nem úgy képzelem el, hogy átlépek egy küszöböt, és onnantól kezdve felnőtt vagyok, hanem úgy, hogy átlépjük a küszöböt, de aztán egy kicsit visszalépünk, majd megint át és vissza... Gyakran, amikor nagyon komoly emberekként felöltözünk szépen, és komoly dolgokról beszélgetünk, szívesebben lennénk gyermekek, viccelődnénk, játszadoznánk – nem mintha a gyermekek mindig viccelődnének és játszadozni szeretnének...

Visszahúzódom, nehezen barátkozó gyermek voltam, nagyon szerettem olvasni és enni, és ezt a kettőt együtt, ezért az összes könyvem lapjait zsírosra tapogattam. Megebédeltem az iskolában, majd hazamentem, ahol nagymamám ebéddel várt. Ezt úgy fogyasztottam el, hogy betámasztottam egy könyvet a tányér mellé, és nem is zsíroztam volna össze, ha nem kell lapozni. De, persze, kellett lapozni...

- Írással mikor kezdted el foglalkozni? Már gyermekkorodban vagy pedig később?

- Ez elég vicces történet: nagyon csúnyán írtam és rossz helyesírással, ezért egy nyáron azt a feladatot kaptam, hogy egy füzetbe le kell másolnom Lázár Ervin-meséket. Minden nap egy oldalt kellett írnom, hogy szebb legyen az íráskép és javuljon a helyesírás. Az ötödik napon éreztem, hogy ezt nem bírom. Akkor elkezdtem mást írni, legelőször azt írtam le, hogy a másik szobából áthallatszik a lemezjátszó hangja. A kutyánk fel-alá rohangál az udvaron. Megdöbbsentem, hogy ezek ugyanolyan mondatok, mint amik előttem állnak, de rólam szólnak. Onnantól kezdve nem másoltam, hanem úgy gyakoroltam az írást, hogy saját magam írtam. Ezek akkor még nem szóltak semmiről, csak arról, hogy vagyok és éppen írok valamit. Most már azonban tudom, hogy ez volt a pillanat, amikor megéreztem, hogy ez mennyire nagy dolog. Pedig szenvedtem a technikámtól, nem tudtam megfogni a tollat rendesen, görcsös voltam... tulajdonképpen a mai napig nem tudok igazán lazán írni, ezért megtanultam vakon írógépelni. Számítógépen nagyon gyorsan írok, de a kézírást, azt nem tudtam megoldani. A helyesírást Hernádi Sándor *Helyesírási önképző* című könyvéből tanultam meg. Voltak tehát jelek, hogy nekem ezzel nem szabadna foglalkoznom, hiszen egy író, aki gyakorlatilag nem tud írni, nem tud helyesen írni... mégis volt valami belső késztetés, úgyhogy legyőztem ezeket az akadályokat. Nem ezek a fontosak, hanem az, hogy mire vágyunk.

Aztán szüleim hamar ráéreztek, hogy megy nekem az írás, magyartanárok voltak mindketten. Elmondták, hogy neked ehhez van tehetséged, akárki akármit mond. Ez szerencse volt, mert aztán tényleg mondtak akárkik akármit: gimiben például majdnem megbuktam magyarból, mert nem írtam gyorsan, tudtam, hogy ha azt akarom, hogy el tudják olvasni, nem írhatok gyorsan. Amikor dolgozatot írtunk, minimum száz sort le kellett írni, és képtelen voltam ezt a száz sort produkálni. Emiatt folyamatosan egyes lett minden dolgozatom magyarból, és bukásra álltam. Amikor kérdezték, hogy hová akarok továbbmenni tanulni, nem mertem megmondani, hogy pont magyar szakra, mert attól féltem, kinevetnek, hiszen még a kötelező számú sort sem bírtam produkálni. Aztán fölvetek az egyetemre, és hirtelen, mintha mesébe pottyantam volna, minden könnyen ment. De amíg oda eljutottam, az pokol volt, kudarc kudarc hátán.

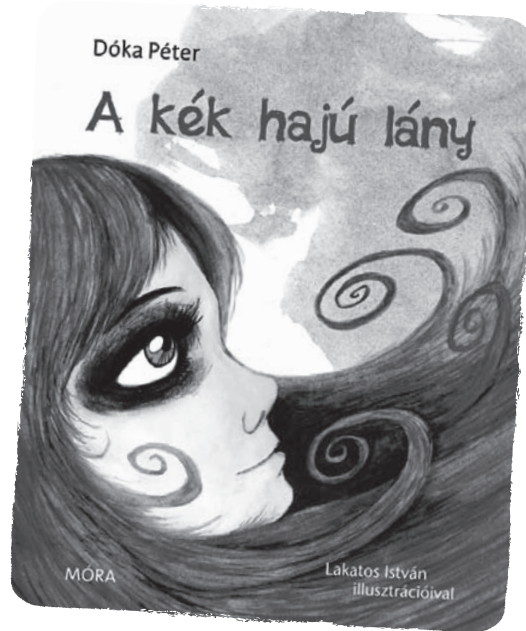
- Saját életemből merítesz, amikor kamaszoknak írsz?

- Nem voltam sovány gyermek, amint már kiderült, enni és olvasni szerettem a legjobban. Nyolcadikos koromban egy kémiadolgozat előtt hirtelen nagyon rosszul éreztem magam, és rámtört egy furcsa hasi fájdalom, ami miatt bevitték a kórházba. Ott négy napig próbáltak rájönni a fájdalom okára, nyilván nem tudták, hogy a dolgozat elől menekültem, és ezt én sem mertem akkor bevallani magamnak. A kórházból már egy sovány fiú jött ki, akivel rengeteg minden történt ott. Bekerültem egy fura szobába, ahol sok érdekes gyermekkel találkoztam. Az egyik, emlékszem, szerelmes lett a főnővérbe, s rögtön a mandulaműtétje után szerelmet is vallott neki. Egy másik fiú, aki bent akart maradni, nem akart hazamenni, egyszer konkrétan fejest ugrott a székéről. Az orvos az övének szikét hordott láncon, egy kislány pedig mindig bilin ült a folyosó közepén és ordított, szóval ott mind csupa furcsa emberrel találkoztam, és ezek a figurák nagyjából meg is jelennek ebben a könyvben.

Ez a kórházélmény elég hirtelen változtatott meg, egy kicsit felnőttebb lettem, amikor kijöttem. Meg eltűnt a puhányság is, amit a sok évesnek köszönhettem, s onnantól nem is ettem sokat. És persze, kaptam egy történetet, amit nem tudtam megírni, csak több mint huszonöt év múlva: ez lett *A kék hajú lány*.

- Ezzel bent is vagyunk a regényben és a hatos számú kórteremben, ahol játszódik a cselekmény. Nem véletlen ez a hatos...

- Egy orosz szerző, Csehov írt egy hasonló című történetet (*A 6-os számú kórterem*), ezt vettem alapul. Az ott sze-

replők nem testi, hanem lelki problémákkal küzdenek, és az élet nagy kérdéseit járják körül. Én úgy képzeltem, hogy szintén olyan emberekről-gyermekéről írok, akik ebben a furcsa, elszigetelt világban a maguk módján körbejárják az élet nagy kérdéseit, beszélnek a halálról, az elvesztésről, barátságról, magányról, félelmeikről. Arról, amiről mindenki gondolkodik, de kevesen mernek beszélni, s amiről úgy gondoljuk, nem gyermekkönyvbe vagy fiataloknak szóló könyvbe való.

Amikor az ember ír, nagyon gátlástalan mer lenni – vagy én, amikor írok, nagyon gátlástalan merek lenni. Ez sokat segített. Először csak elképzelttem dolgokat... Egy drámaíró barátom mondta, hogy szerinte azért jó az írónak, mert nagy költségvetésből tud dolgozni: bármit elképzélhet, leírhat, fölrobbanhat a kórház, ha éppen úgy tetszik, helikopteres lövöldözések, mentőakció történhet a kórház romjai fölött, tehát bármit le lehet írni, nincsenek akadályok... Én ezt nagyon megszerettem, de van veszélye is, mert az ember hajlamos rá, hogy legyen egy szuperhős-énje vagy kettős élete, fejben létezen egy más világ ahhoz képest, ahol ő él. Számomra pont ez a vonzó az írásban, és nagyon őszinte tudok lenni. Amit nem mernék elmondani, azt le merem írni. Azt is gondolom, hogy a gyermekkönyvekbe sokkal több mindent bele lehet írni, mint az általános vélekedés tartja. Egyszer eljutottam a nagy bolognai gyermekkönyv-fesztiválra. Ott az első könyv címlapján, amit láttam, egy tolószékes néni volt, akit az unokája tolt, és arról szólt, hogy a kislány nagymamája hirtelen nagyon beteg lesz, halálos beteg. A következő könyv borítója egy depressziós macit ábrázolt, annyira rosszkedvűt, hogy még a kezében

tartott virág szára is lekonyult. A harmadik könyv egy róka-családról szól, a rókapapa éppen elhagyta a családot egy fiatal rókalány kedvéért. Ekkor alapvetően újragondoltam a gyermekkönyv fogalmát, és láttam, hogy szinte bármit le lehet írni, csak a módja nem mindegy. Szerintem lehet a legkomolyabb dolgokról is írni gyermekeknek, az élettől nem tudjuk elzárni őket, a könyvekben sem kell elzárni, csak máshogy kell mesélni. Nem a témaválasztás okán lesz gyermekkönyv valami, hanem attól, ahogyan a kiválasztott témát elmeséljük.

Amikor *A kék hajú lányt* írtam, nagyon dühös voltam: úgy éreztem, én már nagyon nem akarok több olyan gyermekkönyvet olvasni, amelyik szóvirágok segítségével kapirgálja a felszínt. Ennek épp az ellenkezője volt a szándékom: komoly dolgokról mesélni – ami nem is működött, amikor hangzatosan próbáltam megírni. Egyensúlyozásról szólt ez számomra: amikor már nagyon drámaivá vált volna a szöveg, cseintem bele egy kis humort, amikor sok lett a humor, akkor jött ismét a drámaiság. Ilyen folyamatos ellenpontozás jellemzi ezt a könyvet, mint amikor az ember egy keskeny peremen egyensúlyoz, és fél attól, hogy leesik. Én szeretem ezt az érzést, ettől dobog a szívem igazán, hogy elronthatom, hogy van tétje: leeshetek. Ami biztonságos, az számomra érdektelen. Nagyon szeretem az olykor giccses melodráját, elmerészkedem egészen a giccs határáig. Ha ezt nem teszem, ha nem megyek el a határig, akkor nem tudok érzelmet kiváltani az olvasóból. Ez azért is veszélyes, mert előfordulhat, hogy nem a határig megyek el, hanem azon túl. Ez az én írói módszerem: elmenni, el a szakadék széléig, és ott megállni, nem esni bele. Eltávolodni, megint odamenni... ehhez kell egyfajta arányérzék, amit próbálok fejleszteni is.

- Olivért, *A kék hajú lány* főhősét is azért kezelik a kórházban, mert azt gondolják, hogy leugrott a fáról a könyv elején, az elrontott születésnap és érzéketlen családja elől menekülve...

– Igen, és még az is lehet, hogy valóban leugrott. A fára mászásnak van a könyvben egy fura szimbolikája, amit én is utólag értettem meg: az ég felé törekvés, mind fennebb és fenneb kívánczik a fiú, s ugyanakkor a mélybe száll alá, saját lelkének sötét bugyraiba. Szerintem minden kamasz, ha csak gondolatban is, de elmegy a szakadék szélére, nincs olyan gyerek, aki néha ne képzelne vagy ne élne át szörnyű dolgokat.

- Olivér sem véletlenül mászott fel a fára, hiszen a család, amely körülveszi őt, csupa pszichológiai esettől áll, egyetlen normális családtagot sem találunk

benne. Ezek a figurák azonban nincsenek megformálva, csak karikatúraszerűen, vázlatosan megrajzolva.

– Ezért sokan szidtak is, hogy miért ilyenek a családtagok: mondanak egy vicces mondatot, és ennyi, el is tüntetem őket. Nem biztos, hogy jó megoldás. Most dolgozunk azon, hogy a szövegből filmforgatókönyv készüljön, és ott meg is szüntettük ezt, mert nem működött. A könyvben azért használom ezt a módszert, hogy az ellenszenvenességet megmutassam. Olyan családról van szó ugyanis, amelyben senki nem érti meg a fiút. Születésnapja van, és csupa olyan ajándékot kap, amit nem szeretne, kiderül, hogy senki nem ismeri őt, mindenki téved vele kapcsolatban, és a kórház ilyen szempontból menekülés számára. A kórházban is csupa pszichológiai esettel találkozok szerintem, és abban sem vagyok biztos, hogy a könyvnek egyáltalán van normális szereplője, mindenki küzd valamiféle lelki problémával. A kórházat hagyományosan úgy képzeljük el, mint egy borzasztóan rémisztő helyet, ebben a könyvben talán mégis menedéket jelent. Olivér szobatársai közül az egyik egy evészavaros kisfiú, aki kövér, a másik egy evészavaros kisfiú, aki sovány, a harmadik egy nőcsábász, aki számontartja, hogy hat lánnyal esemesezett, hárommal csókolózott, öttel még találkozni fog, statisztikát vezet minderről, és ott van maga a kék hajú lány, aki tizenkét éves és nagyon beteg. Olivér elhatározza, hogy segít neki. A lány pedig a maga női praktikáival kihasználja a fiút.

- Milyen olvasói visszajelzések érkeztek a könyv kapcsán?

– A kritikusok, úgy tűnik, szeretik ezt a könyvet. És kaptam pár levelet is, egy anyuka például azt írta, hogy ő borzasztó szülőnek tartotta magát, mert a gyermekénél egy időben jelentkezett egy fura halálvágy, sokat gondolkodott a halálról, és a szülők teljesen kétségbeestek, hogy mit rontottak el, mit tettek ők rosszul. Amikor azonban elolvasta *A kék hajú lányt*, rájött, hogy az, hogy egy gyermek komoly dolgokról gondolkodik, nem feltétlenül jelenti azt, hogy örült vagy lelki beteg lenne. Másféle leveleket is kaptam, és ami furcsa, hogy mindet nők írták. Férfiként írtam egy könyvet egy kisfiúról, amely, úgy tűnik, nőket érint meg leginkább. Valaki azt mondta, hogy ez azért van, mert a lányok olvasnak többet.

- Az ünnepi könyvhétre új könyved jelent meg *Lila királylány* címmel, mesélj, kérlek, erről a *Cimbora olvasóinak*.

– Több mint két év telt el azóta, hogy megírtam a *Lila királylány* című mesét, amelyet azonnal megmutattam Dian

Viktóriának, a Móra Kiadó főszerkesztőjének. Ő azt mondta, tetszik neki, de egyetlen mesével nem tud mit kezdeni, írjak illyet egy kötetre valót. És én írtam. Nem lett hosszú kötet, kilenc mese található benne összesen, amely mind a szerelemről, a párkeresésről szól. Olvashatunk a mesékben olyan királylányról, aki nem tudja elengedni a szerelme kezét, ezért még a mosdóba is együtt jár vele, italozó sárkányról, aki nem szende királylányokat szeret elrabolni, hanem nagyszájú, káromkodós hercegnőket, és találunk a

könyvben óriáslányról szóló mesét is, aki féltékenységében eltípor egy egész várost. A kötet érdekessége, hogy Anne Pikkov észt grafikus készítette az illusztrációkat, akit egy nemzetközi író-grafikus együttműködés során ismertem meg, és a közös munka különleges könyvet eredményezett: a közép-európai mesekultúra találkozik benne az északi rajzkultúrával. Izgatottan várom a kötetrel kapcsolatos reagálásokat!

Lejegyezte: Farkas Kinga

DÓKA PÉTER Sárkányölő

- Pffuj! - mondta a király, és egészen zöld lett az arca. - Ez meg mi?

- A sárkány hét nyelve - felelte büszkén a lovag. - Felsőgednek hoztam.

- De miért? - kérdezte a király, és a trónterem sarkába hátrált. - Éntőlem ott lehetett volna hagyni.

- Bizonyíték, felség. Igazolja, hogy tényleg lekasaboltam a bestiát. Most már nekem adhatja a lánya kezét, ahogy ígérte.

- Adom, persze - mondta a király. - Csak rakd el ezeket.

A lovag elpakolta a nyelveket a tarisznájába, a király pedig behívatta a lányát. Nézte a lovag a hajadont pislogva, aztán félrevonta a királyt.

- Megváltozott ez a Cintia királykisasszony.

- Ez nem a Cintia - mondta a király. - Azt már elvitték. Van gyereke is. Kettő.

Megrogyott a térde a sárkányölő loagnak.

- Hát ez meg hogyan történhetett?

- Öt évig voltál oda, Cintiácska már nagyon férjhez akart menni. Olyan hisztiket csinált itt nekem, alig bírtam idegileg. De ez is rendes lány, a Marika. Nézd csak meg jobban.

A lovag alaposan megnézte a lányt, aki zavarában elvihogta magát.

- Kövér - súgta a lovag a királynak. - És hiányzik az egyik foga. Elöl.

- Neked meg az egyik füled - vont a vállát a király. - És láttam, hogy sántítasz is.

- Nem volt könnyű legyőzni a sárkányt - felelte sértődötten a lovag. - Rúgott, meg csapkodott a farkával. Egyszer ketté is harapott, úgy forrasztott össze varázsfüvel egy boszorkány.

Hallgattak, a király a koronáját igazgatta. A lovag nagyot sóhajtott.

- Fele királyság jár hozzá?

- Egynegyed - mondta a király. - Ha még ma elviszed.

A lovag az öt évre gondolt, az álmatlan éjszakákra, a vérhabos küzdelmekre, a halálfélelemre, a délutánra, amikor már majdnem feladta. Akkor felidézte magában Cintia fekete szemét, gyöngyöző nevetését, ez adott neki erőt. Cintiának írott leveleit sokáig a csizmájában őrizte, aztán egy szomorú napon, amikor már nem volt több élleme, az összes levelet megette.

- Hát jó - motyogta. - Elviszem.

Kézen fogta a királylányt, és kibicegett vele a palotából. Odakinn tavasz volt, s amikor Marika a lovaghoz simult, annak elakadt a lélegzete. Az öt év alatt csupán egyetlen nővel találkozgatott néha, egy öreg boszorkánnyal, vele is csak pálinkázott. S most egy fiatal lány lépdel az oldalán, egy virágillatú, kellemesen puha hajadon. Amikor a várkapu előtt álldogáló tálto paripához értek, Marika elnevette magát, és halkán mondott valamit. A lovag megsimogatta menyasszonya kócos haját.

- Megkérhetlek, drágám, hogy fájadj át a túlsó oldalra? Tudod, ezen a felemen nincsen fülem.

Bódi Kati illusztrációja

FRANCOISE DOLTO

A kamaszkor védelmében avagy a homár drámája

(részlet)

3. rész – A barátság

Françoise Dolto: A kamaszkor védelmében avagy a homár drámája, PONT Kiadó, Budapest, 2012. Alapkiadás: Françoise Dolto: *Paroles pour adolescents ou le complexe du homard* Francia nyelvből fordította: Bóhm Judit és Erdélyi Ágnes.

Megrendelhető a kiadótól: www.pontkiado.hu.

A barátság létfontosságú dolog, különösen abban az időszakban, mikor a családhoz való kötődésünket akarjuk átalakítani.

Hasonmást keresünk magunknak, hogy erősebbek legyünk, bizalmast, akivel a problémáinkat megbeszélhetjük, rokonlelket, aki velünk van a bánatunkban, altagót, aki támaszt nyújt és segít előrébb jutni.

Eleven tükröt keresünk, aki bátorít, amikor elbizonytalanodunk magunkban. Néha vágyunk arra, hogy egybeolvadjunk a másikkal, mint ahogy a szüleinkkel tettük, amikor kicsik voltunk, s még azt hittük, a velük való kapcsolatunk soha nem fog megváltozni.

Catherine, 16 éves

Számomra a barátság azt jelenti, hogy rendelkezésre állok. Haverom sok van... velük lehet röhögcsélni, lazulni – de tudom, hogy igazából nem számíthatok rájuk.

Néha az a kép tart minket életben, amit a banda alakít ki rólunk. Keressük, kivel azonosulhatunk – mindenképpen hasonlítani akarunk a többiekhez. Néha azért idomulunk hozzájuk, mert félünk az elutasítástól.

Félünk kitűnni, másnak lenni, mintha az a csoport létét fenyegetné, miközben épp a különbségek a csoport alkotóelemei. Kinek-kinek meg kell találnia a megfelelő egyensúlyt aközött, hogy mennyire idomul a csoporthoz (hogy teljes jogú tagja legyen), és aközött, hogy mennyire képes megőrizni az egyéniségét (hogy ne kelljen magát teljesen feladnia).

Az igazi barátság ott kezdődik, amikor azt tudjuk mondani a másoknak: „más vagy, mint én, és ez így van jól: épp azt szeretem benned, hogy nem vagy ugyanolyan”.

Haverból sok van – de az igazi barát nagyon ritka. Azt mondják, az ember egy kezén meg tudja számolni, hogy élete során hány igazi barátja volt. Ha nem sikerül igazi barátokra szert tennünk, érdemes ezen elgondolkodni, esetleg segítséget kérni egy felnőttől, akiben megbízunk.

A haverokkal általában csak együtt csinálunk dolgokat, míg az igazi barátság szoros kapcsolatot jelent. Olyan köteléket, ami alakít rajtunk, amitől úgy érezzük, hogy egy kicsit másak lettünk. Azok a felnőttek, akiknek nincsenek barátaik, csak munkatársaik vagy haverjaik, nagyon egyedül maradnak, miután otthagyják munkahelyüket.

Béatrice, 17 éves

Ha van egy barátod vagy barátnőd, ha veled vagy, soha nem kell izgulnod, tudod, hogy nem fog neked keresztbe tenni... és ez jó érzés.

Szomorú, amikor a szülők sohasem hoznak haza barátot. Ilyenkor nincs ablakunk a világra. Az ilyen szülők nehezen, sőt, néha egyáltalán nem tudják megérteni, milyen fontos kincs a barátság egész életünkön át. Mindazonáltal amikor a szülők rengeteg havert gyűjtenek maguk köré, az jópofa ugyan, de az eredmény ugyanaz.

Az igazi barátság erőt ad az új dolgok kipróbálására, a távolba gondolásra, az elköteleződésre. Ezért lehet az, hogy a serdülők mind azt mondják: számukra az életben a barátság a legfontosabb. És valószínűleg igazuk is van, mert ha van valaki, akire felnézünk, és akinek mindent elmondhatunk, még azt is, amit szégyellünk, mert tudjuk, hogy megért – ez a bizalom megerősíti belső biztonságérzetünket és tartást ad.

Emmanuelle, 16 éves

Barátsággra, persze, szükségem van, de a barátság nagyon hamis is tud lenni. Ha elárulnak, az nagyon fáj. Igazi, szoros barátságot, amit én szeretet-barátságnak hívok, táplálhatunk ugyanúgy fiúk, mint lányok iránt.

A bizalom az emberi együttélés alapvető eleme: fontos támasz, amit másoktól kapunk – erre tudjuk biztonságérzetünket alapozni. Erről az alapról azután bármilyen messzire elrugaszkozhatunk. Amikor valaki a bizalmunkkal visszaél, az nagyon fáj tud lenni.

Nem könnyű ez, hiszen egész társadalmi rendszerünk és egész oktatásunk a bizalomra épül. Ugyancsak ezen alapszik gazdasági rendszerünk is. A legtöbb dologban eleve feltételezzük, hogy mindenki tisztességes: csekkek, bankkártyák, internetes megrendelések, menetjegyek stb.

A gyakorlat azonban nap mint nap rációfal erre, és épp azok a felnőttek, akik minduntalan ezt szajkózzák, a szemünk láttára szegik meg ígéreteiket és élnek vissza bizalmunkkal. Ráadásul mindezt úgy, hogy szóvá tenni nem lehet, ami a dolgot még megrázóbbá teszi számunkra. Végül azután rájövünk, hogy nagy különbség van aközött, amit az emberek mondanak vagy írnak, és amit tesznek. Nem azt mondják, amit gondolnak, és nem azt teszik, amit mondanak. Ha pedig az adott szónak nincs becsülete, egy idő után már ezt tekintik normálisnak. Nagy bizalommal haladunk az életutunkon, míg egyszer csak egy legalizált csalásba nem ütközünk – egy olyan társadalomban, amely az igazságszolgáltatásra épül, de amely gyakran intézményes szinten hazudtolja meg saját törvényeit. Mindenki tudja, és senki nem meri nyíltan kimondani, ezért nem is változik semmi.

Ez az egész olyan, mint a vadon törvénye, de az emberi együttélés mégsem képzelhető el bizalom nélkül. Az emberi kapcsolatok csak akkor működnek, ha a bizalomra épülnek. A jövő a fiataloké; s az, hogy igazi barátaink legyenek, azért is annyira fontos, mert a barátaikon tanulják meg egymás tiszteletét.

A másik pillér, melyen a barátság nyugszik, az a hűség. Az egymás iránti hűség jelenti a bizalom alapját, de ennek legtöbbször csak a nehéz pillanatokban tudjuk felmérni a valódi értékét.

Amikor jól mennek a dolgok, akkor könnyű hűségesnek lenni. Azonban a hűség nem jelenti azt, hogy vakok vagyunk, sem azt, hogy kritikátlanul elfogadunk mindent a másiktól. Ha úgy érezzük, hogy meg kell hazudtolni magunkat ahhoz, hogy a barátunkat ne áruljunk el – az tragikus lehet.

Előfordul, hogy olyasmit kell tennünk, amit a másik árulásnak él meg. Ez nagyon fájhat, de ha meg tudjuk beszélni, ha sikerül megfogalmaznunk, pontosan miben érezzük a hűtlenséget, az inkább gazdagítja a barátságot, mintsem veszélyezteti. Amikor egy barát elárul, az szörnyű érzés. Mégis gyakran, ami történik, az nem is árulás, csupán tévedtünk, amikor az illetőről azt hittük, hogy igazi barátunk lehet. Másképp szólva: a kapcsolatot nem sikerült jól bemérnünk. Bármennyire fájdalmas is ez, nemigen van más módja, hogy megtanuljuk, milyen az igazi barátság. Ha egy barátban csalódunk, hajlamosak vagyunk

elkeseredni, és azt gondolni, hogy többé semmiben sem tudunk bízni – ahelyett, hogy újra próbálkoznánk, mert ez az egyetlen módja annak, hogy életben maradjunk.

Olivier, 17 éves

Az igazi barátok azok, akiket gondosan megválasztok és akiben néha vakon megbízom. Egy szoros barátság átalakulhat szerelemmé is, velem ez gyakran előfordul – mármint hogy a barátságból valami szorosabb kapcsolat lesz.

Előfordul, hogy két fiú ugyanabba a lányba szerelmes, vagy két lány ugyanabba a fiúba: az ilyen nagyon meg tudja bonyolítani az életet. De amikor ez két barátal vagy barátnővel fordul elő, az igazán szívettépő és tragikus, különösen akkor, ha – szerencsétlenségükre – közös szerelmük ki is használja a helyzetet. Bizony, ilyenkor megesik, hogy egy barátság véget ér, s ez ugyanolyan fájdalmas tud lenni, mint a szerelmi bánat.

Előfordul, hogy a hűséget összekeverjük az újdonságtól való félelemmel. Ilyenkor a hűség üres ismétlődést szolgál, nem pedig az életet, ami folytonos változás, mozgás: ez az, ami új emberek megismerésére ösztönöz, akiknek később fontos szerepük lehet az életünkben, és akik mind hatnak ránk.

Anne, 17 éves

Azt gondolom, az embernek élete során kevés barátja van. Nekem is kevés van, kettő, de szoros és tartós a kapcsolatunk, mindig hajlandók meghallgatni és megvigasztalni. Igazából csak a barátaiban bízhat az ember, nem is lehet ilyen bizalmat jelentő kapcsolatok nélkül élni.

Ebben az életkorban természetes, hogy a családon kívül keressük a kapcsolatokat, és nagyon fontos, hogy magunk választhassuk meg barátainkat. Gyakran nem si-

kerül összebarátkozni azokkal, akiket szüleink mutatnak be nekünk, pusztán azért, mert ezt ők akarják. Ritkán előfordul, hogy ilyenekből lesznek a legjobb barátaink, de többnyire csak később, hosszú évek múltán tudunk hozzájuk közelebb kerülni.

A felnőttek sokszor félnek, hogy a fiatalok hülyeségeket csinálnak, amikor baráti és szerelmi kapcsolatokat alakítanak ki, különösen, ha azok „eltérnek a megszokottól”. Ha azonban hűek maradunk magunkhoz és a saját értékrendünkhöz, ezek a hülyeségek idővel igazi „jó húzásnak” bizonyulhatnak, és kiderülhet róluk, hogy fontos változások elindítói voltak. Az irányváltások azért ijesztőek a szülők számára, mert hirtelen történnek, ugyanakkor nagyon pozitívak tudnak lenni. Igaz, ez nem mindig van így, és ez félelemmel tölti el a környezetünket. Vannak kapcsolatok, amelyek nagyon veszélyesnek tűnnek, és ezt nem mindig lehet eléggé látni a kapcsolat elején. Reális veszélyt rejtenek magukban, és az egyetlen dolog, amihez ilyenkor igazodni tudunk, az a belső értékrendünk.

A barátság gyakran ad alkalmat a féltékenységre és a másik szapulására, annál is inkább, mert a felnőttek hajlamosak akkor is a szexualitásra gondolni, amikor szó sincs róla. Mikor egy azonos nemű barátunkkal megjelenünk, néha azt hisszük, hogy a környezetünk homoszexuálisnak gondol minket. Amikor egy barátira féltékenykedünk, csapdában vagyunk: valójában birtokolni akarjuk a másikat és magunkhoz láncolni. Mintha azért, hogy a fizikai jelenlétét forszíroznánk, miközben ő máshol szeretne lenni, kényszerítenénk őt, hogy maradjon

kapcsolatban velünk. Ez megint inkább visszavágyódás a kisgyerekkorba, amikor azt reméltük, hogy a szüleinkkel való szeretetkapcsolat mindig ugyanolyan szoros lesz. Ez birtoklási vágy, ami a másikat teljes függőségbe taszítja, s ez már nem barátság, hanem a másik leigázása. Akár úgy is fogalmazhatunk, hogy a kizárólagosság ellentétes a barátsággal és az életörömmel. A barátságban úgy van, mint a szerelemben: ha szeretjük a másikat, akkor szabadságot adunk neki és megengedjük, hogy különbözően töltsön. Ha félünk, hogy elveszítjük a másikat, tanuljuk meg legyőzni ezt a félelmet. Ez azonban nem mindig könnyű, de úgy tűnik, nincs más megoldás!

Lídia, 14 éves

Ha nem lenne a legjobb barátnőm, nem is tudnék élni. Mindent elmondunk egymásnak, mindent, ami csak történik, mindent, ami a fejünkben (és máshol) zajlik: a fiúkat, a többi lányt, az iskolát... A baj csak az, hogy gyakran változatom a legjobb barátnőimet...

Ali, 17 és fél éves

Szeretném, ha lenne valaki, akivel megbeszélhetném ezeket... mert valahányszor sírok, nem tudom, hogy miért sírok. És sokat dohányzom is. Amikor elkezdek gondolkodni, máris sírva fakadok. Mindig egyedül vagyok... és ha látok egy lányt, aki tetszik, ő sosem akar engem. Erről egyszerűen nem lehet a haverokkal beszélni... Elkezded, és teljesen hülyének néznek... szóval nem érdemes. Senki, még a haverok se értik meg. Van egy, aki szeret, egy marokkói fiú. Ő valahányszor látja, hogy unatkozom, jön, és elvisz moziba vagy kocsmázunk. Igen, őt szeretem.

Frederik, 17 éves

Igazi barátok azok, akikre lehet számítani, akik segítenek, ha bajban vagy, és akiknek te is segítesz. Tudják, hogy megbecsülöd őket, és ettől megmarad a jó kapcsolat. Ezek olyan emberek, akikben gond nélkül megbízol. Legtöbbször az embernek nincs, csak legfeljebb egy, kettő vagy három igazi barátja vagy bizalmasa.

Lionel, 17 éves

Két vagy három barátom van – ők jelentenek szinte mindent számomra. A szeretet, ami minket összeköt, erős és tartós. Ezen kívül természetesen vannak haverjaim, akiket szintén megválasztok, mert idővel megtanultam – s ennek örülök –, hogy ne ragadjak le az első benyomásnál. Azután fontos, hogy meg tudd különböztetni a haverokat az igazi, mélyebb kapcsolatoktól.

Vetró Bodoni Barnabás illusztrációi

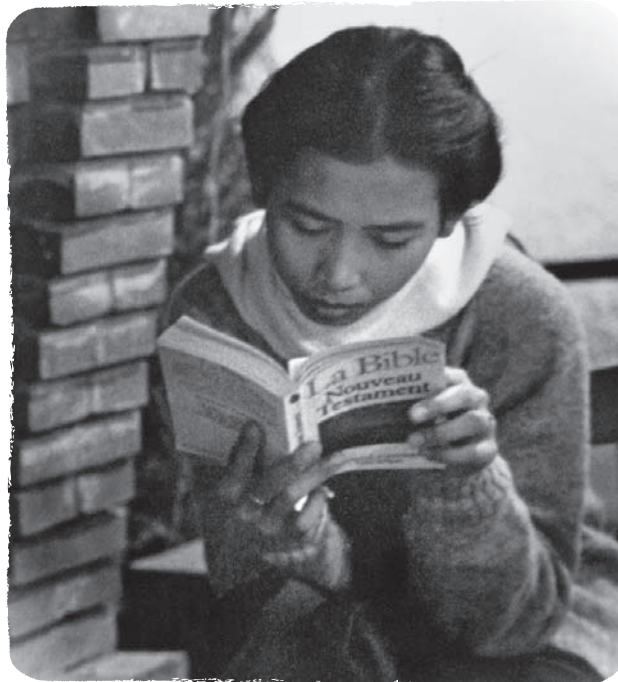
Kambodzsai eszmélkedés, 1975–1980

Az alábbiakban részleteket olvashattok **Molyda Szymusiak** *A kövek fognak kiáltani* című könyvéből. A szerző lengyel hangzású nevét azután vette fel, miután Párizsban emigráns lengyel nevelőszülők vették örökbe. Történetét nevelőszüleinek mondta tollba. A dőltbetűs sorokban, a részletek előtt, összefoglaljuk az ezek megértéséhez szükséges információkat.

Peuw 12 éves kambodzsai lány. A távol keleti ország fővárosában, Pnom Penh-ben lakik szüleivel, akik a város tehetős polgárságához tartoznak, apja hivatalnok, anyja a királyi családdal áll rokonságban. Peuw a főváros francia gimnáziumában tanul. 1975-ben azonban nagyot fordul vele a világ. A véreskezű diktátor, Pol Pot vezette vörös khmerek átveszik Kambodzsában a hatalmat, bevonulnak a fővárosba, és kezdetét veszi az ország „agrárkommunista” átalakítása, ami azt jelenti, hogy ettől fogva mindenki paraszt és földműves lesz, a városokat kiüresítik, a lakók nem térhetnek vissza többé otthonukba, az iskolákat bezárják, az értelmiségiekre szabályszerűen vadásznak, már az is elég lehet egy halálos ítélethez, ha valaki szemüveget hord. És mi történik ebben a földi pokolban a gyermekekkel? Peuw és családja is nyakába veszi az országutat, hiszen az Angkar, az uralkodó pártszervezet, amely minden polgár „apja és anyja”, az új rendszerben kijelöli számukra az új életmódot. Rizsföldeken fognak dolgozni pusztá kézzel, kezdetleges szerszámokkal, a dzsungel szélén, bambuszból önerővel épített viskóban élnek. És ezzel egyidőben kezdetét veszi az úgynevezett „átnevelés”. El kell felejtetniük, kik voltak, még a régi nevüket sem használhatják, színes ruháikat feketére kell festeniük.

Az egész egy ártatlannak ígérkező motoros kiruccanással kezdődött:

Egy délután Vathana nagynéném, egy fiatal lány, még tizennyolc sem volt, sétára hívott a motorbiciklijén. Nagyon szerettem a vele tett kiruccanásokat; a fákkal szegélyezett sugárutakon úgy éreztük magunkat, mintha nem is a városban lennénk. A kínai kórház közelében jártunk, amikor a motorbicikli megcsúszott, és mintha egy gumi durranását hallottam volna. Nagynéném hirtelen megállt; mögöttem ültem a nyeregben, az övébe kapaszkodtam. Bombák sivítását hallottam; egy kerékpáros férfi haladt el mellettünk, megrökönyödve láttam, hogy

Molyda Szymusiak Párizsban (forrás: Facebook.com)

nincsen feje, mégis tovább pedálozik: biciklize a Március 18 Líceum kapujának csapódott.

A vörös khmerek kiüresítik a fővárost, amely évekre a szó soros értelmében fantomvárossá válik. Peuw és családja napokig tartó hányattatás és teljes bizonytalanság után megtelepszik egy falu mellett, a dzsungel szélén. Mezőgazdasági munkát kell végezniük, saját maguknak kell hajlékot építeniük. De legalább életben vannak, amit csupán annak köszönhetnek, hogy letagadják származásukat, eredeti foglalkozásukat, de még azt is, hogy egyáltalán tudnak írni-olvasni. Iskoláról, tanulásról szó sem lehet, dolgoznia kell mindenkinek, aki mozogni tud, már az öt-hat éves gyermekeket is munkára fogják.

Beköltözésünk másnapján egy bárka közelít házunkhoz. Egy Vörös Khmer-parancsnok van benne, egy nő kíséretében: a faluban gyűlést tartanak, minden háztartásnak küldenie kell egy résztvevőt. Nyilván, az apám megy oda. Be akar szállni a létránk mellett várakozó bárkába. „Ó, nem! Met Reth, utánunk jön!” Utánuk megy. Az izapos mederben lehetetlen járni, úsznia kell.

– Építenie kell egy bárkát, Reth elvtárs. Minden családtagnak el kell jönnie a képzésekre.

Az író nő 2014-ben

- De hogyan?
- Vájjon ki egy pálma- vagy banánfarönköt.
- Egyedül nem tudok kivágni egy fát.
- Megveszi a városban.
- És aztán?
- Találja fel magát.

Tehát a „városban” kell megvásárolnunk a fát, miközben az erdő szélén lakunk!

Az első nap tehát apám úszik, vagy inkább sodortatja magát az árral, egy farönkbe kapaszkodva. Amikor visszatér a „nevelőóráról”, összefoglalja nekünk a leckét. Tilos naponta háromszor étkezni. Takarékoskodni kell a rizzsel a következő aratásig. Tilos illatszert használni. Tilos olyan tárgyakat megőrizni, amelyek a városból származnak. Tilos színes szoknyát hordani.

- De más szoknyánk nincs.

- Fessétek feketére. Könnyűszerrel megtehetitek: megfóztok a faleveleket, belemártjátok a ruhákat, majd megforgatjátok a sárban.

Legalább tízszer kellett megismételni, amíg „a festék” végre rögzült. A szövet megkeményedett, szúrta a bőrünket. Nagyon gyorsan megkopott, olyannyira, hogy mind úgy néztünk ki, mint akik rongyokban járnak. Időre lesz szükségünk, hogy megszokjuk ezt a gyászos viseletet.

Apám kénytelen volt banánfa-háncsot beszerezni, hogy egy kisebb csónakot eszkabáljon, mivel a gyermekeknek is részt kellett venniük a nevelőórákon, és nem úszhattak

több mint egy kilométeren át. Első alkalommal a két fiatal katona beleegyezett, hogy nagyobbik nővéremmel és a másodikkal, Sithával beszálljak a bárkájukba.

Három nap „nevelés” után, ami napi két órában történt, úgy döntöttek, megértettem a kötelességeimet, amelyekkel a közösségnek tartozok, és a katona így szólt hozzám: „Met Peuw, holnap két fiúval együtt elmész füvet gyűjteni a teheneknek.” A falu összes tehene össze volt terelve egy szigetre, amely a falutól körülbelül két kilométeres távolságra feküdt. Minden nap több boglyányi füvet kellett hordanunk nekik, amit a vízen gyűjtöttünk be, jobban mondván a víz színe alatt kellett levágnunk. Meglehetősen veszélyes munka volt: ki kellett hozzá hajolni a csónakból, gyakran kígyók bújtak meg a sűrű fű között vagy a vízből kiálló ágakon.

Másnap hajnalban két fiú jött értem csónakkal. Nagyobbik nővéremnek, Naroeun-nek egy másik munkacsoporthoz kellett csatlakoznia. A napsütés ellen turbánt kötöttem a fejemre, amely fekete volt, mint minden ruha, amit mostantól hordtunk. Úton vagyunk. A falu háztetői nem látszanak, hideg van. Érzem, ahogy a bárka megbillen alattam, ahányszor kinyújtom a karom, hogy levágjak egy-egy köteg füvet. A sarló, amelyet a Mékongtól kaptam (ezzel a névvel illettük mostantól felvigyázóinkat), minduntalan kicsúszott a kezemből. Annyira félttem, hogy elveszítem, vagy hogy megmar egy kígyó, hogy bevizeltem: nem panaszkodhattam társaimnak, akiket nem is ismertem, és akik csak azzal voltak elfoglalva, hogy ►

A kiskapu

Új helyre költöttünk. A házhoz kis udvar is tartozik, az udvar egyik sarkában kiskapu van. Amikor legszívesebben tépnénk a hajunkat, világgá rohannánk vagy csak egyszerűen beleroskdnánk egy olyan mély szomorúságba, hogy még a „mindenki hagyjon békén!” érzés se hatoljon le hozzánk, gyakran keressük a kiskapukat.

Ilyenkor nem merünk minden idegszálunkkal benne lenni abban, ami éppen van. Leggyakrabban elhagyatottság lesz úrrá rajtunk, még a stressz vagy a hajsza sem hajt annyira a kiskapuk felé, mint amikor az ember azt érzi, hogy ő úgy, ahogy van, nem elég. Nem kell senkinek az, aki/ami ő a világban. Mélységes magányt, magárahagyatottságot él át ilyenkor mindenki, aki emberként él, kortól és nemtől függetlenül. És ilyenkor azt hisszük, segíthet rajtunk a kiskapu. Ez lehet a net, egy kommentre várás, egy lájk vagy egy ital, valami drog, egy ábránd, akár egy szerelmes érzés is – és lehet sorolni, mindenki tegye hozzá azt, amiről úgy gondolja, kiskapu. Elmenekülünk, kislisszanunk azon a kicsi résen, ahonnan per pillanat enyhülést várunk. Az enyhülés jóformán meg sem

érkezik, s máris még rosszabbul érezzük magunkat a bőrünkben, a kiskapu kinagyítja a nagy magányt, a nagy magunkramaradottságot.

A mi kiskapunk a temetőbe visz, a Házsongárd mellett lakunk. Amikor először kimondtam, kiskapunk a temetőbe visz, akkor döbbsentem rá arra, mit mondok. Hiszen ha benne maradok abban, ami éppen van, ha nem menekülök el előle, akkor elmegyek annak az érzésnek a szinte elviselhetetlenségéig. Oda, ahol úgy érzem, tovább már nem lehet. És ott billen át a helyzet, önmaga ellentétébe, a süllyedés ereje felhajtó erővé válik, elkezd kivinni a túoldalra. Megérezem a fájdalmat, szomorúságot, magányt, elhagyatottság átéléséből, az élésből származó erőt, ami az élni segítésem erejévé válik.

Aki él, azzal történnek a dolgok, fájdalom és magány is történik, és ezek ellentéte is. Aki fél élni, az a kiskapukat keresi, de azok oda visznek, ahol nem az élet van, hanem szomorúság a múlt miatt, aggodás a jövőért, és kábító szerek, hogy könnyebben túléljük a napokat. Pedig lehet más igekötőkkel is élni, például: *át, meg, bele.*

a vörös khmerek, a héttagú családból már csak hárman vannak életben.

A házat minden oldalról virágba borult tavirózsák vetétek körül. Ha nem lett volna apám nyugtalansága, nagyon boldognak éreztem volna magam: fölöttébb szórakoztató, hogy víz van a padló alatt. Elegendő volt néhány rizszemet beleejteni a vízbe a padló résein keresztül, és máris színpompás halak százait láttuk rajzani. Ha nem volt rizs, elég volt beleköpni a vízbe: azon nyomban ott láttad ragyogni a szivárvány összes színét.

De apám nyugtalan. Mi lesz, ha tovább emelkedik a víz: már a padló fát nyaldossa, lepedőnk alatt halljuk a locsogását éjszaka. „Egyetlen megoldás van, mondja neki Met Won: egy második padlót kell a már meglévő fölé építeni.” Met Won hajlandó kölcsönadni a csónakját egy kis ajándék ellenében, nála semmi sincs ingyen, és apám elindul bambusznádat keresni. A bambusznádat liánnal össze kell kötni, és húsz centiméterrel megemelni így a padló szintjét: épp, hogy egyenesen meg tudunk állni a tető alatt.

(Az eredeti mű címe: Molyda Szymusiak – **Les pierres crieront. Une enfance cambodgienne, 1975–1980.** Paris, 1984. A részletek fordítója: Szócs Imre)

► megtöltsék a bárkát, minél hamarabb végezhesenek ezzel a veszélyes munkával. Mégis volt annyi bátorságom, hogy felhívjam figyelmüket egy kígyóra, amely egy fa tetejéről követett bennünket hideg tekintetével, ahogy mellette elhaladtunk. A fiúk felemelték az evezőket, hogy odacsapjanak az ágak közé. A kígyó eltűnt.

Amikor leürítettük a füvet a szigeten, a tehének úgy vetették rá magukat a táplálékra, mintha nyolc napja nem ettek volna, majd beletaszítottak a vízbe. A bárkába lépve gépiesen visszaneéztem, hová teszem a lábam: egy összetekeredett kígyó volt ott, mintha aludt volna. Sikoltásom nem ébresztette fel, köztudott, hogy a kígyók nem hallanak. A fiúk zavarták el evezőikkel.

Kambodzsában az alacsonyan fekvő helyeken a házakat magas cölöpökre építik, mert az esős évszakban jelentősen megemelkedik a vizek szintje, elárasztva az addig vízmentes helyeket. Ilyen házat épített bambusznádból Peuw apja is, az esős évszak beálltával azonban a nagyon magas vízállás azzal fenyegetett, hogy elárasztja a bambuszkunyhót. Ezt az időszakot a kis Peuw mégis úgy éli meg, mint számkivettségűk „legboldogabb” napjait. Az ezt követő négy évben többé nem lesz alkalma ilyen „idilli” pillanatokat átélni. Amikor 1980-ban a vietnamiak bevonulnak Kambodzsába, és elűzik

A gyermek helyzete a középkorban 2. rész

A nemesek fiai általában a katonai pályát választották. Katonára volt a legnagyobb szükség a középkorban, a folyamatos háborúk miatt. A földbirtokot általában az elsőszülött fiú örökölte, a kisebbek lovas katonaként (lovagként) a király, fejedelem vagy más földesúr szolgálataiba állottak.

A leendő lovagok hétéves korukig családjuk kötelékében éltek, ezután apródként kerültek idegen lovagi udvarokba, elsősorban azért, hogy elkerüljék a kényeztetés veszélyét. Először megtanulták a lovagság ábécéjét: a lovaglást, az úszást, a nyíllövést (vadászat céljából), az ökölvívást és a madárkelepcék készítését. A szellemi nevelésnek nem volt része az írás, olvasás elsajátítása. Nagyon keveseknek volt birtokukban ez a tudás. A hősi balladával, történetekkel általában felolvasás vagy éneklés által ismerkedtek meg, köztük Artúr király és a kerekasztal lovagai vagy Trisztán és Izolda stb. történetével. Sok lovagköltő volt ebben a korban, aki költeményét, mivel nem tudta leírni, tollbamondta.

Fűvös hangszerekkel kísért kerti tánc a Rózsa románcából (15. század)

Tizennégy éves korukra az ifjak fegyvernökök lettek, ami azt jelentette, hogy elsajátították a lovagi harcmodor minden csínját-bínját.

A tanulás nemcsak harcászati kiképzésből állt, hanem meg kellett felelniük a kor erkölcsi elvárásainak is. A lovagi erények legfontosabbika a keresztény hit és az egyház védelme volt, második a király, fejedelem, hűbérúr iránti feltétlen hűség, a harmadik az elesettek, gyengék oltalmazása, negyedik pedig az adott szó szentsége.

Egy lovagnak a bátorsága és ügyessége mellett kifogástalan úriemberként is kellett viselkednie. Tudnia kellett táncolni, gálánsan udvarolni, társasjátékokat játszani.

Esküvői lakoma a menyasszony tiszteletére (francia munka, 14. század eleje)

A lovagnak ura asztalánál is megfelelően kellett viselkednie. Egy korabeli illemszabály-gyűjtemény szigorúan megróttta azt, aki más kanalát használja, böfög, a terítőbe fújja az orrát vagy a megrágott kenyeret és a csontokat visszadobálja a közös fazékba.

Amikor az ifjú lovag készen állt, következett a felövezés szertartása, amelynek során, nagy ceremónia keretében, lovaggá avatták, megkapta fegyvereit.

Itáliai páncélzat (1400 körül)

A középkorban a nőknek alárendelt szerepük volt az élet minden területén, az egyetem kapuja is zárva volt előttük. Nem vehettek részt a bíróságok munkájában, az állam, az egyház irányításában. A korabeli felfogás szerint például a nőknek azért nem volt helyük a bíróságokon, mert gyengébb a felfogóképességük, és nem tudták alkalmazni a törvényeket...

Az előkelő lányokat a pólya után azonnal bőrből, csontból, fából vagy vasból készült fűzőbe szorították, ezt követelte a kor divatja. Ezek a szerkezetek igazi kínzóeszközök voltak. A fűző nemcsak a növekedést akadályozta, de akadt, aki belehalt viselésébe, mert a tüdejét egyszerűen összenyomta a mellcsontja.

A gyermekkor a lányok számára nem tartott sokáig, hiszen 12 éves korukban váltak nagykorúvá, amikor férjhez mehettek. A legtöbbször 14 éves korukban már ténylegesen házasságban éltek. Általában a család érdekeinek megfelelően házastították ki a lányokat, ritka volt az az eset, hogy ahhoz mehettek férjhez, akit ők maguk választottak.

A nemesek lányai előtt két lehetőség állt: vagy férjhez mennek és várúrnők lesznek, vagy kolostorba vonulnak és apácaként élik le életüket.

A házban élő asszonyok a ház urának kedvét keresik (itáliai festmény [részlet], 1390–1400)

Sok lányt a házasság előtt kolostorban neveltettek, hogy megőrizték szüzességüket.

Férjhezmenetelük előtt a várúrnő vezetésével sajátították el mindazt, amit egy udvarház, lovagvár vezetéséhez tudniuk kellett. A gazdaság vezetése a középkorban a nemesasszony feladata volt, míg férje a katonáival, fegyvereivel és lovaival foglalkozott.

Klarissa apácák – a franciskánusok női megfelelői – a kórusban (francia, 1430 körül)

A gazdaság vezetése mellett egy nemesasszonynak nem sok ideje maradt művelődni. Egyedüli művelődési forrást a nemzetközi méretekben közkinccsé vált lovagregények jelentették. Ebből tanulták meg az illemszabályokat, az úri magatartást.

Fonalból a világ

A Szín-téren:
ANN HAMILTON
(Lima, Ohio, Egyesült
Államok, 1956)

Mostani vendégünk vizuális művész, installációval, objektvel, printtel, videóval dolgozik. Installációi során az adott térhez idomul, helyspecifikus műveket hozva létre úgy, hogy az alkotó és a tér, a munka közötti oda-vissza hatás izgalma nagy titok marad. Figyelembe veszi a térben a szagokat, a hőmérsékletet, a fényeket, amelyek hatással vannak rá. Azután kezd el dolgozni.

Egy fonal eseménye (*The event of a thread*) a címe annak a pulzáló, gigantikus méretű installációjának, amely egy egész csarnokot betölt

Myein

a manhattani Armory-ban. Fizikálisan, élettél. A fonal és a vonal, a cérna, a textília, textúra a szöveggel (text) van szoros kapcsolatban nála. Mindezek – mind az installáció, objekt, mind a szöveg – a kéz munkája által formálódnak esetében.

Egy hónapig lehetett használni ezt az érzékeny munkát, azaz életre kelteni, ugyanis egy óriási méretű csigarendszeren alapuló hinta-együttesről van szó. A hinták, ha mozgásba lendülnek, hatalmas függönyformát kezdenek rángatni, táncra perdíteni. Lenyűgöző a látványa ennek a lüktető munkának, a szerző is ott találta magát a hónap minden napján, kíváncsian fürkészve a fonal eseményeit. Ezek látogatták. Személyes is, hatalmas is, könnyedén el lehet vegyülni a tömegben. „Olyan hely ez, amire szükségünk van.”

Sokan a hullámozó függöny alá feküdtek, ez meg-

Arcvonás

lepte a művészt. Nem gondolta volna, hogy hosszú ideig így is lehet viszonyulni térbeli művéhez. Sokat kapott vissza a látogatóktól, *Egy fonal eseménye* mindennap új élmények születtek, mindig egy kicsit másmilyennek tűnt a munka. Egy lány szerint nagyon vad az egész, mégis biztonságban érzi magát benne. Milyen jó, hogy lehetőség teremődik ilyen jellegű élményszerzésre, ugyanakkor nem szabja meg senki, hogy mi is az valójában. Nem nevezi

meg, nem szedi szét darabjára senki a világot, szabadon kifejezheted magad benne.

A kapcsolatteremtésre tevődik a hangsúly, minden látogató, ha hintázik, beavatkozik a munkába, irányítja, létrehozza azt. „Valami történik hintázáskor. Biztosan van tudományos magyarázat arra az örmézésre, amit átélünk. Tetszik ez az embereknek, átadják magukat en-

(Lineament, 1994) című munkájában. Így a vonalból érintés során forma lesz.

1999-ben ő képviselte az Egyesült Államokat a Velencei Biennálén, *Myein* című munkájával. A görög eredetű ige azt jelenti: behunyni a szemet, becsukni a száját. Finom vörös por hullt alá és fennakadt néhány, falra ragasztott pöttyön. Az így kialakult forma verseket adott ki Braille-írásban. A sarkokban hangszórókból szövegek hangzottak. Történelmi témájú munka volt ez a rabszolgaságról. Vörös festékpor mindenütt. A *Myein* kapcsán kezdett érdekelni Ann Hamilton munkássága diákkoromban.

Anyaként, művészként él otthon, Ohióban. Azt mondja, az ő „hangja” nem föltétlenül az vagy nemcsak az, ami a torkán kijön, hanem lehet, hogy gondolatai, kézi munkája a hangja, és azon gondolkodik, miként tudná azt a helyet, amin a hang elhagyja a testet, azaz a száját, szemként is használni. Szóval játszik, pörög az agya. Sokat. És milyen jól teszi! Összehozott egy kis szerkentyűt, egy minikamerát, amit a szájába vesz, kinyitja ajkát, exponál, a fény a résen behatol, kép ég a negatívra, becsukja ajkait. Látunk

természeti képeket, fákat, leveleket, gyökereket, aztán a műteremben egymással szemben állnak a művész, illetve barátai modelljei. Portrék születnek. Csodálatos. Fantasztikus. Kép készül, az a kép, amit ak-

Szemtől-szemben

kor látott a művész. És még a száj formája is szemre hasonlít! Ez a *Szemtől-szemben* (Face to face 1-67, 2001) című sorozata.

nek az érzésnek. Tegnap egy család három órán keresztül itt volt. Lassan parkként működik a meló.”

A szavakkal is úgy dolgozik, mint bármi más anyaggal. Könyvek sorait vágja fel csíkokra, majd sorbaragasztja és felgöngyölíti azokat. A könyvoldal kétdimenziójából háromdimenziós testbe ülteti át a mondanivalót *Arcvonás*

Érdekesség

Hasonlóan járt el A. Ádám József is, ő „fotoráliákat” készített, markába rejtett, illetve szájába helyezett fényérzékeny anyagra készített képeket.

Sütőmesterek, kenyérárusok, péksütemények

Kenyérüzlet az ókori Rómában (Pompejiben feltárt falfestmény)

A perccel első ismert ábrázolása (Eszter és Ahasvérus király lakomája egy 12. századi kódexben)

Középkori sütőmester és pékinas egy 14. századi íráskönyvben

Kenyérsütő mester kemencéjével és sütőlapátos címerével egy reneszánsz kori kódexben

Reneszánsz kori mozgó pékség egy 15. századi kéziraton

A kenyeret az utcán áruló, egy kicsit ágrólszakadt francia pékmester családjával (Jean Michelin: A kenyereskordé, 1656)

Az 1600-as években kürtszó adta a vásárlók tudtára, hogy megsült a friss kenyér (Job Adriaenszoon Berckheyde: A pékmester, 1681)

Változatos péksütemények a 17. századból (Baschenis Evaristo: Fiú kenyérkosárral, 1665)

A pékek stuttgarti céhének tagjai lobogójukkal és jelvénnyel: sütőlapáttal és perccel (1800-as évek)

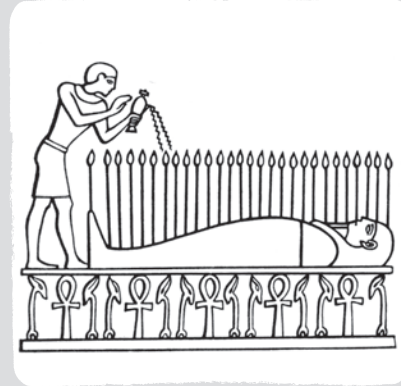
Mindennapi kenyérünk

Démétér görög földistennő és lánya, Perszephoné átadják Triptolemosz királyfinak a legelső búzagalászokat (ókori vázákép nyomán)

Ceret, a gabonatermesztés és az anyai szeretet római istennőjét leggyakrabban fején búzacoszorúval és kezében búzákévével ábrázolták

Az egyiptomi mitológiában az évente meghaló és feltámadó teremtő isten, Ozirisz testéből sarjadó búza a feltámadást, az örök életet jelképezte

A kenyér fontosságát nyelvünkben számos szóösszetétel bizonyítja. Megélhetést biztosít a *kenyérkereső*, illetve a *kenyéradó*, *kenyér gondokkal* küszködik a *nincstelen*, *kenyérpusztító* a dologtalan, *lekenyerez*, aki megveszteget, és *kenyéririgység* a mások boldogulásának irigylése. *Kenyeres pajtásoddal* jóban-rosszban osztozol, *kenyértörésre* kerülhet sor, ha elfajul egy vita, *nem kenyérünk*, ami nem szokásunk, *megették kenyérük javát* az idős emberek...

A bőség, a jólét jelképévé vált kenyér eredetéről szinte minden ókori kultúrában mondták születtek. A görög mitológiában a jó gabonatermést biztosító Démétér istenszöny ajándékozta a kenyérbúzát a halandóknak, a római mítosz szerint a kenyér – amint latin neve, a „panis” is mutatja – Pan természeti istentől ered. Egyiptomban úgy hitték, hogy a búza Geb földisten testéből sarjadt, a földművelésre pedig Ozirisz teremő isten tanította meg az embereket.

Az Ótestamentum szerint az első kenyeret Ábrahám sütötte, az Újszövetség ránk örökíti, hogy Jézus „az élet kenyérének” nevezte magát. Csodálatos kenyérszaporításairól az evangélisták is beszámoltak. A köväsztalan kenyér – az ostya – ma is Jézus testét jelképezi a liturgiában. Kenyérrel kapcsolatos csoda több szent – köztük a pékek védőszentjeként tisztelt Szent Honoratus, Szent Miklós és Árpád-házi Szent Erzsébet – legendájában is előfordul.

Az indiánok kukoricaisteneiknek áldoztak a jó termés és az elegendő kukoricakenyér reményében (Csikomekoatl, a szesne kukorica anyja egy azték kódexben)

A bibliai történet szerint Jézus ötezer embert vendégelt meg öt kenyéret és két halat megsokosítva (20. századi egyiptomi ikon: A kenyér és a hal megsokosításának csodája)

Szent Honoratust, a pékek védőszentjét többnyire kezében sütőlapáttal ábrázolják (20. századi ábrázolás)

Búzát őröl egyiptomi asszony Kr.e. 3000 körül készült szobra

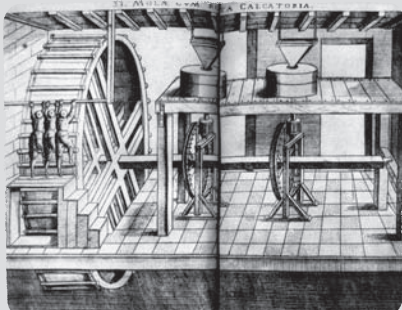
A vízimalmok kerekeit patakok vagy folyók vize forgatja (rekonstruált ókori kínai vízimalom hatalmas kerekei)

Az ókorban feltalált szélmalmok a 11. századtól váltak Európa-szerte elterjedté (szélmalom London egyik külvárosában)

Ötszáz éves malomkövek és kora középkori viking kézi malom

Verancsics Fausztusz 16. századi magyar tudós, feltaláló taposómalom-terve

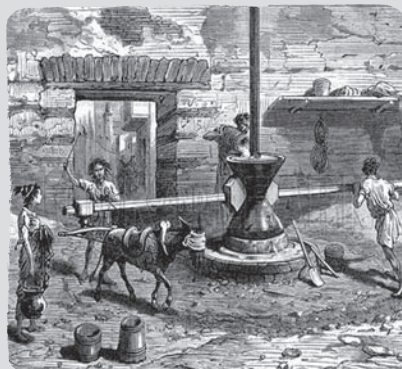
„lisztet járó” malmok

A régészek valamennyi nagy ókori birodalom területén megtalálták a kenyérsütés emlékeit, története azonban – feltételezhetően – évezredekkel korábban kezdődött.

Gyűjtögető életmódot folytató újkőkori őseink a vadbúza nyers, majd pörkölt magvait rágcsálták mindaddig, amíg egy találékony ősanánk a magvakat vízben péppé nem főzte. Utóbb rájöttek arra is, hogy a szétmorzolt búzaszemekből hamarabb megfő a leves vagy a kása, a gabonát tehát nagyobb lapos

köveken, kézi malmaink ősein – némi kőporral kevert – lisztte törték.

Az ókori malom működtetésére – a súlyos malomkövek forgatására – Kínában, Egyiptomban, Rómában stb. már a víz és a szél erejét is felhasználták, a magyar népnyelvben lónyúzóként is emlegetett szárazmalmok köveit pedig évszázadokon át állatok vagy rabszolgák forgatták. Az egyhangú, fárasztó, lélekölő munka szinonimájaként máig emlegetett taposómalom működtetését néhol még a 19. században is az egyik legsúlyosabb büntetésként rótták az elítéltekre.

Az ókori szárazmalmokat bekötött szemű állatok – lovak, öszvérek, szamarak – vagy rabszolgák működtették (Pompejiben feltárt szárazmalom, rekonstrukció)

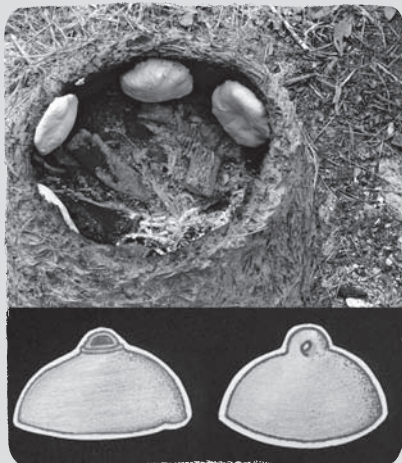

Az autóbusz lóvontatású elődjének, az omnibusznak egyik ötletes változata volt az 1828-ban feltalált – őrlés közben utasokat is szállító – „malombusz”

III. Ramszesz egyiptomi fáraó udvari sütődéjét sírkamrájának falfestményén örökítették meg a Kr. e. 12. században

Hasonló módon sülték őseink „hamuban sült pogácsái” is a felforrósított kőlapokon, amelyek kihűlését sütőharangokkal lassították

A középkorban a háborúzó feleket mozgó pékségek kísérték, hogy a harcosok asztalára friss cipó és kenyértésztából süttött, elfogyasztható tányér kerülhessen (Hódító Vilmos lakomája az 1070-es években hírmzett bayeux-i falikárpiton)

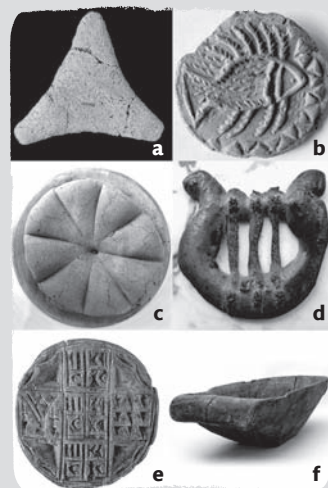
A kenyér története

A kenyér feltalálása a véletlen műve lehetett. Úgy tízezer évvel ezelőtt egy vállalkozó szellemű ősrünk, hogy kárba ne vessen a forró kőre kiömlött, átsült búzapép, feltehetőleg megkóstolta és ízletesnek találta azt, így „feltalálta” népmeséink hamuban sült pogácsáját: a lepényt.

Az évezredek át a legfontosabb tápláléknak számító lepénykenyerek a legváltozatosabb anyagokból készültek. Sütték búza-, rozs-, árpa-, zab-, kukorica- vagy rizsliszt-

ból, Egyiptomban lótuszvirág terméséből, Brazíliában maniókagykérből stb.

A változatos formájú ókori kenyereket kezdetben forró kövekre ragasztva süttötték meg, később a köveket sütőharanggal – búbos kemencéink hordozható őseivel – borították. Közel 5000 évvel ezelőtt Egyiptomban már téglakemencéket építettek, és akkortájt sütek – valószínűleg véletlenül megerjedt tésztából – az első lazább, ízletesebb kovászos kenyerek is.

Ókori egyiptomi (a,b), pompeji (c), római (d) kenyér, ókeresztény lepénysütő forma (e) és kenyértésztából süttött középkori csésze (f)

Agygkemencében kenyeret sütő görög asszony Tanagrában készített terrakotta (égetett agyag) szobra a Kr. e. 5. századból

A városlakókat már az ókortól sütődék látták el kenyérral (Pompejiben feltárt ókori pékség: jobbról a szárazmalmok, balról egy kemence romjai)

A zsidók a pészah ünnepen kovásztalan kenyeret (pászkat) fogyasztva emlékeznek az egyiptomi fogságból való szabadulásra (Philip Isaac Levy: Pászkat tartó férfi, 1739)

A középkori kolostorokban elsősorban a szegények számára sütöttek kenyeret, de néhol a városlakókat is a szerzetesek látták el péksüteményekkel

A kelesztett kenyér sütése az 1500-as években vált elterjedté Európában (pékmester egy 16. századi német kéziratban)

Az utcai árusok kerekken gördülő kemencéiből mindig friss cipő került a középkori vásárlók asztalára

A mellen összefonó karokra emlékeztető perccel eredetileg a középkori szerzetesek jutalmazták a szorgalmas gyerekeket (páros zsemle, percc és kiflik egy 19. századi céhjelvényen)

A mesterség becsülete

A 2. századtól társulásokba (céhekbe) tömörült pékek sokat adtak jó hírukra. Az árdragítókat, a száraz, túl kicsi, netán egérrágott kenyeret árusítókat megszegényítették: az ókori Egyiptomban például egyik fülüket egy időre botjukhoz szegezték, a középkori Európában néhol nyilvánosan megfűrésztették, vagy egy kosárban emésztőgödör fölé akasztották őket, ahonnan csak a szennylében gázolva juthattak ki, a nézősereg nagy gyönyörűségére.

Az időben előrehaladva a péksütemények egyre változatosabbak

lettek. A 600-as években feltalálták a perccet, és Zsemlesütő Gáspár mester neve bizonyítja, hogy Mátyás udvarában már zsemlet is sütöttek, nemcsak a királyunk által kedvelt barna cipőt. A több európai nyelvben kiflinek nevezett péksüteményt a hagyomány szerint magyar pékek sütötték először, félhold alakú kenyérrel ünnepelve Buda török megszállás alóli felszabadulását 1687-ben.

A kenyér tiszteletét napjainkig őrizzük: nem dobjuk el, nem lépünk rá, megszegése előtt keresztet rajzolunk az aljára, és sok helyen kenyérrel, sóval fogadják a megbecsült vendégeket.

Az okiratok, pecsétek, pénz stb. őrzésére szolgáló céhládák az összetartozást, a közös érdeket jelképezték (a sütők magyarországi céhének perccel, zsemlével, kiflivel díszített ládája a 17. századból)

A Kr. e. 5. századtól a hajósok számára készített – kemencében kétszer átsütött, sokáig elálló – kétszersült (cibak) az elmúlt századok katonáinak egyik fő tápláléka volt (kétszersült-reklám a 20. század elejéről)

A világháborús „komiszkenyér” neve nem – egyébként valóban gyalázatos – minőségére utalt, hanem arra, hogy megrendelésre (komisszióban) gyártották a hadsereg számára (képeslap 1916-ból)

Kedves Olvasók, a meséről szóló sorozatunk végéhez érkeztünk. Ha két éven át figyelemmel követtétek a rovatot, most már tudjátok, hogy mintegy négyezer éves története során a mese sokat változott. A különböző korszakokban más-más történetek voltak népszerűek, más-ként adták elő a mesét. A különböző korszakokból, a világ különböző tájairól származó mesék a könyvkiadásnak, a rajzfilmeknek, az internetnek, valamint az óvodai-iskolai

oktatásnak tulajdoníthatóan ma egyaránt hozzáférhetőek. Ennek azonban az a következménye, hogy ugyanúgy hallgatunk és mondunk minden mesét. Ma már alig hiszünk el, hogy egészen a közelmúltig a mesét a felnőttek egymásnak is mondták, sőt, bizonyos mesék – például hősről, véres kalandokról szólók – kizárólagosan felnőttek, főleg férfiak „repertoárjába” tartoztak.

Mikor szokták mesét mondani?

A mesemondás különböző jellegű alkalmi, tartós együttlétekhez kapcsolódott. Ezek közül az erdélyi irodalom leg részletesebben a havasi munkások, favágók és szénégetők, az országos munkatáborok alkalmi társulásait írta le. Hasonló alkalmak voltak továbbá az állatok legeltetése, a fónóházi együttlét, a legények télközépi legényszálláson való tartózkodása, a csoportos munkavégzés (kukoricahántás, kukoricafejtés, tollfosztó, krumplikapálás, gyomlálás, cséplés) és annak pihenőszünetei (kapálás, kaláka), a téli esti, a kórházi együttlétek, a katonaság és a hadifogság.

Hogyan mondták mesét a férfiak a kaszárnyában és a fronton?

Berekméri Sándor Gernyeszegen született, 1896-ban, szegényparaszti családban. Szülei részesmunkából tartották el öt gyermeküket. Anyagi helyzetük miatt a tanulni, olvasni szerető fiukat nem taníttatták. Mindkét háborút kiszolgálta. Nyáron földet művelt, idénymunkát vállalt, télen a marosvásárhelyi cukorgyárban dolgozott. Szorgalma, megfontoltsága miatt közössége megbecsült tagja volt. 1916-ban vonult be katonának. Környezetében mind társai, mind felettesei szívesen hallgattak mesét, megbecsülték a mesemondót. Erről vall az alábbi, mezőségi nyelvjárásban készítette beszámolója:

„Aztán mika katana lettem, att is nekifagtam egy östő. Jü a szakaszvezető haza.

Mit tárgyaltak tü úgy összehúzóva ada?

Hát ahagy észrevette, hogy mesét mandak, aztán csendet parancsolt az egész szabába.”

A mesemondást a fronton is folytatta. „Evvel rasszul csáltam, mert mika kikerültem a frontra, nem vót nyugtam a tisztéktü. Mika szógálatba mentek östő:

- Na, Berekméri, te jüssz!

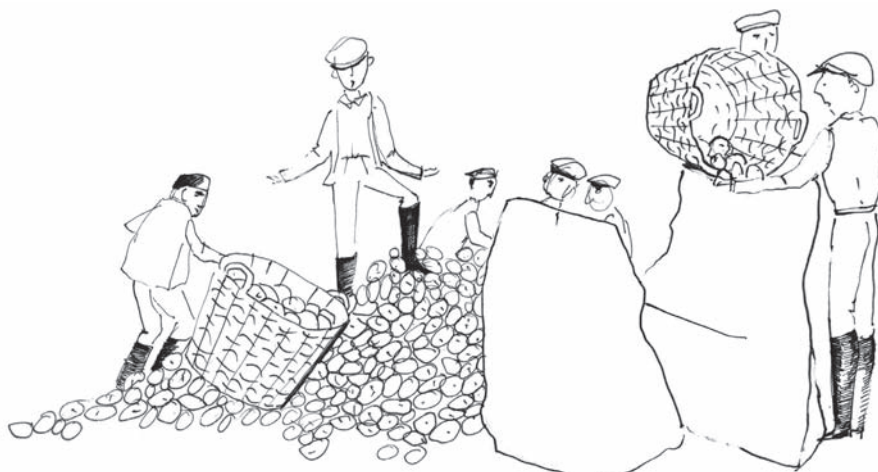
Felvittek. Egyik adaült mellém, s a másik a telefon mellé. Att ülhetett a telefon! Kacagtak. Aztán én mandtam a mesét. A hadnagy úr feltette a fejhallgatót. Kérdi a zászlós, hogy nincs valami parancs.

- Hát hallja a nagy isten! Én Berekmérit hallgatom!

Aztán megtudta a főhadnagy. Felhívatatt, s mandtam a mesét att is. Aztán mandam, hogy rasszul csáltam evvel, mert sak éccakát tötettem el pamánába. Mika riám került a szógálat, nem vátattak fel.”

Hogyan meséltek a férfiak a havasi favágás idején?

Az a helyzet, amely hosszasan, az 1960–1970-es évekig megnyújtotta a felnőttek mesemondását, a havasi fakitermelés volt. Az erdei munkát télen-nyáron végezni lehetett. A férfiak lakóhelyüktől tíz-száz kilométerre, 5–10–30 fős csoportokba szerveződve dolgoztak. Gallyakból építettek kalibát, néhány személy számára. A kaliba közepén nyitott tűzhely volt. Hetente, havonta, negyedévenként tértek haza, rövid időre. Életük nagy részét a világtól, a családtól elszigetelve töltötték. Az állandó munka monotoniját egyedül a beszélgetés, a mesemondás színezte. Ehhez volt hasonló a szénégetők sorsa. Ők az erdőtulajdonostól béreltek erdőt, ott égették a szenet. Az 1950-es években az erdőmunkások számára barakkokat építettek, üzletet, iskolát. A görgényüvegcsúri családok áprilistól no-

Keszeg Ágnes illusztrációi

vemberig felhúzódtak a hegyek közé, az irtáson hagyott, gyengébb minőségű fából sátrakat építettek. A baksák felrakásában, felvigyázásában az asszonyok és a nagyobb gyermekek is segédkeztek.

Kurcsi Minya 1897-ben született Magyarón. Apja erdei munkás, anyja paraszttasszony volt. Tízéves korától apjával a havasra járt. Hat osztályt végzett, jól tanult. Később is szívesen olvasott, klasszikus és ponyvairodalmat. 1915–1918 között katona volt, majd részt vett a második világháborúban is. Családja megélhetését a fakitermelés biztosította. A Keleti-Kárpátok mindkét felén dolgozott. Hetente, havonta látogatott haza, tisztálkodni, ünnepelni. Hallgatói között voltak román–magyar kétnyelvűek, románok, máramarosi szlovákok, bukovinai németek, dél-tiroli olaszok. Nyáron ritkán került sor mesemondásra. Ilyenkor a munkanap hosszú, fárasztó, az éjszaka pedig rövid volt. Októbertől márciusig viszont folyamatos volt az esti mesélés. Főként a szombat estét, a vasárnapot, hét közben a szerda estét töltötték mesemondással, mesehallgatással. A mesemondás mind a figyelem ébren tartását, mind az álomba való átvezetést szolgálta. Ennek megfelelően a mesemondó mindegyre ellenőrizte hallgatói éberségét, s ha az lankadt, akkor igyekezett újra a mesére irányítani a figyelmet. Ha a hallgatóság nagy része álomba merült, a mesemondó is pihenni tért. A kutató Faragó József a következőképpen örökítette meg Kurcsi Minya mesemondását:

„Ha kötélnek állt, a várakozás izgalmával fészkeltek magukat helyükön kényelembe. Valaki felszította a tüzet. *Csont, emberek!* – kiáltotta Minya bá hangosan. – *Leves!* – feleltek rá kórusban, ami azt jelentette, hogy mindannyian figyelnek. [...] A jó mesemondót néma csendben hallgatták; ha valaki szólt volna, lepisszegték. Mindannyian fekvőhelyükön heverték, csak a mesemondó ült. Amint érezte, hogy többen alusznak, ismét «csont»-ot kiáltott. Az ébren lévők válaszoltak, sőt, ilyenkor az alvók egy része is magához tért. Ha úgy volt az egyezség, hogy nem szabad aludni, akkor fel is költötték őket. [...] Amint az idő haladt, a közbeszúrt ellenőrző kérdésre a felelet mind gyengébben

hangzott, s végül teljesen elhalt; mindenki aludt. Most már a mesemondó is abbahagyta, és nyugovóra tért. Másnap este megállapították, hogy a többség a cselekményt meddig tudta követni, s a mesélő onnan folytatta tovább. Egy este általában egy, legföljebb két mesét mondott.”

Hallgattak-e mesét az asszonyok?

A népmese több mesekutató tudomása szerint elsősorban a felnőtt férfiak tudásához tartozott hozzá. Kovács Ágnes kutatásából tudjuk, hogy a kalotaszegi Ketesden asszonyok jelenlétét „tiltja a falu íratlan törvénye”: „Asszonyok nem tunnak meséizni, nem való nekik az ojasmi.” A mesemondás „elsősorban férfioszzejöveletek járuléka. A női mesemondókat nem veszik komolyan. „Igazi» mesemondásnak is csak azt tartják, ahol a hallgatóság felnőtt, családos emberekből áll. Még ennél is tovább mehetünk: nőnek kukoricamorzsoláson – ez az alkalom forrott össze a ketesdiek tudatában elsősorban a mesemondással – nem is szabad jelen lenni.”

Valójában azonban az asszonyok is hallgattak mesét. Igaz, hogy ezek más jellegűek voltak.

A széki Győri Klára (1899–1975) harminc éven át mesélt hallgatóságának, asszonyoknak, lányoknak és fiataloknak. Minthogy az asszonyok nem igényelték a tündérmesét, az apjától tanult repertóriumából ezeket rendre kihagyta. Így jutott el a novellisztikus és a tréfás mesékhez, amelyekben sok „összebuvás” és „huncutkodás” van, s emiatt közkedveltek voltak. A mesék mellett a tréfák és a helyi történetek, a személyes élmények, az igaztörténetek váltak mesekínálata részévé. Házában leányfonó és táncház működött. Itt ő szórakoztatta az összegyűlt fiatalokat. A legények érkezése előtt a lányok szívesen hallgatták meg a tündérmeséket. A legények megérkezése után azonban már vastkosabb tréfákra került sor.

Megbecsülték-e a mesemondókat?

Igen, hiszen kellemes perceket-órákat szereztek hallgatóságuknak, a kaszárnyában, a havason, a kórházban elűzték az unalmat. A mesemondás gyakran megerőltető; elvégzéséhez fizikai és szellemi erőfeszítésre van szükség. Berekméri Sándor a marosvásárhelyi cukorgyár munkásszállóján az egész éjszakát végigmesélte, teljesen alvatlanul indult a reggeli műszakba. A lécfalvi Józsa Zsigmond mintegy éjszakai műszakot teljesítve szolgálta ki a fiatalok meseigényét. Hajnalban ment haza, ellátta az átlakatokat, s ment a határra. A termelőszövetkezetben dolgozva pedig, egy-egy pászma végére érve, pihenőre került sor. Ő ilyenkor mesemondóként „állt szolgálatba”. ►

Látogatás Nagyváradon és Félix-fürdőn

A szerző felvételei

Nem mindenki szereti a hegymászást, a túrázást, a barangolást, de aki így van ezzel, az sem maradhat ki a felfedezés örömeiből, ezért most újra egy nagyvárosba látogatunk, ahol legalább annyi érdekes, izgalmas hely található, mint a természetben. Igaz, nagyobb a zaj, a forgalom, a por, azonban a célok könnyebben elérhetők, gyalog, buszszal, villamossal – és biztosan van, aki ezt szereti.

Nagyváradra látogatunk, Szent László városába vagy – ahogy Ady Endre nevezte – a „Pece-parti Párizsba”. A település számos építészeti, kulturális szépséggel, parkkal, szoborral, sétálóutcával várja és lepi meg az arra látogatókat. Sok ismert és híres ember született vagy élt, dolgozott itt, köztük Ady Endre költő, Báthory Gábor fejedelem, Pázmány Péter érsek, Janus Pannonius költő, püspök, Juhász Gyula költő – hogy csak néhányat említsünk a legismertebbek közül.

Jónéhány templom, a vár, a Körös-part, a római katolikus püspöki palota: csupán néhány a megtekintésre, felkeresésre érdemes helyek, épületek közül!

A városnézés után pedig következhet egy kis lazítás, fürdőzés a világhírű Félix-fürdőn, amely pár kilométerre található Nagyváradtól. Gyógyvizei, termálfürdői igen kedveltek, népszerűek.

Nyári kirándulásaitokról, élményeitekről küldhettek a *Cimborának* rövid beszámolót, hogy másokkal is megismertessetek általatok ismert, kedvelt helyeket. Jó nyaralást, túrázást!

► „Okos, barátságos ember...Olyanokat mond, hogy sokat lehet rajta kacagni. Élvezet vele dolgozni. A közösben sokszor őt nem is engedték kapálni, pedig dolgos ember volt. Kapáláskor szívesen vittük a rendjét, csak meséljen...Mikor kaszált, én szedtem utána a rendet. Mindenki vele akart dolgozni, mert vele jól telt a nap...Délben ebédkor melléje ültünk, hogy hallgathassuk” – jellemezték őt ismerősei.

Az idézett mesegyűjtemények:

FARAGÓ József – 1969, *Kurcsi Minya havasi mesemondó.*

Bukarest, Irodalmi Könyvkiadó

KOVÁCS Ágnes – 1944, *A kalotaszegi Ketesd mesekincse.*

Kolozsvár

SZABÓ Judit – 1977, *Rózsa királyfi.* Berekméri Sándor geryeszegi meséi. Bukarest, Kriterion

Jóvilágvan a világban

Kedves zenehallgató barátaim, hamarosan megkezdődik a szünidő, és sokat töprengtem azon, hogy melyik zenekar bemutatásával búcsúzzak a következő tanévig.

A választásom ezért nem véletlenül egy igazán pozitív és lendületes együttesre esett.

A **Jóvilágvan** 2007-től működik, zenéjének az a célja, hogy megérintsen, ösztönözzön, kifejezen és őszinte legyen. A zenekar 2007-ben alakult Párkányban (Szlovákia), muzsikája elektronikus káosz, a mai értelemben vett rockzene az underground kultúra elemeivel keveredik benne, néha népi motívumokat is használnak.

dó emberek írták és alkották a szövegeket, zenei alapokat. A Jóvilágvan koncertjén mindezt megtapasztalhattam, és tagjai alig pár évvel idősebbek nálam vagy nálatok. Na jó, azért nem tizenéves fiatalokról beszélünk, de egyetemisták, akik akár a világot is megváltanák.

2011 novemberében jelent meg a zenekar első nagylemeze *Hanne* címmel, ezt 2013 decemberében a *Stúrovskaya* című korong követte. Szlovákia színpadai mellett a csapat már Moszkvában, Berlinben, Prágában, Lendván és Magyarország számos városában adott koncertet, mindhányszor nagy sikerrel.

Asokszíni zenekar sokszíni előadói: Bokor Réka – ének, Gazdík Miroslav – basszusgitár, Takács Bálint – dob, Szabó Máté – gitár, Trencsik Pál – billentyű, hegedű, Valasek Zoltán – gitár, Matus Péter – basszusgitár, billentyűk. Ők azok, akik mindent megtesznek azért, hogy a közönség mindig igényes szövegekre, izgalmas zenékre bulizzon.

Két éve Tusványoson láttam őket élőben, és imádtam, egyszerűen végigugráltam az egész koncertet. Számomra fontos, hogy egy koncert alatt felszabadultan érezhessem magam, fontos, hogy az együttes ne üres gondolatokat közvetítsen felém, hanem érzem, azt, hogy gondolko-

„A zenekar egy egymást inspiráló baráti társaság, amelynek fontos a zene iránti alázat és az ösztönzés elősegítése.” – így írnak magukról a facebook-on, ahol ti is megtalálhatjátok őket.

Az én ajánlásom az, hogy hallgassátok meg *Búzanézó* című dalukat, amelyet azért szeretek, mert amikor hallgatom, mindig azt érzem, hogy az egész világgal szembe tudnék szállni, és mindig jókedvem lesz tőle.

Csodaszép vakációt nektek és rengeteg zenehallgatást – mert Jóvilágvan!

Cimbi naplója

Szijasztok!

Voltak nálunk a nővérek elenőrzésen. Egy csomo mindent vizgáltak, és sok gyermekeket hazakültek, alig egy páran marattunk az osztájba. Először mindenki mezittláb végigment a zosztájba, sakinek lépéskor gágogás hallaccot a lába alat, anak monták, hogy ludtalpú. Az egyik gyermek mán pár hónapja mindig amikor jön-megy akkor gágogás halaccik, őt is hazaakarták küldeni, de aztán elővete a kicsi libáját a bluzából. Jót kacagtunk rajta, nagyon vices ez a Ludasmatyi.

Asztán nézték a pötyeinket. A zoszival keztek, kiderült róla, hogy allergiás. Rejánk. Most már értem hogy rajtunk miért van anyi patanás. Mi is allergiások vagyunk a tanárookra. Én legjobban a törci tanár nyáljára. Amikor beszél, teleköpköd mindent. A multkor azért veszekedet hogy miért ülünk az óráján úszósapkába s fürdőreszbe. Azétt met nem engedi, hogy felhúzzuk az essőernyőt. Óra végére uszni lehet. Persze nem a boldogságba.

A patanásokra visszatérve kiderült, hogy jól látam hogy a zosztájomban van 2 széparcu, tiz csufarcú és két rejtetarcu leánka. Azétt rejtetarcu, mert a patanásoktól nem lehet látni, hogy az arcuk szépe vagy csufe? A legrosszabul az egyik gyermek járt, mert hazaküldték, hogy tüntese el a petyeket a zarcáról. Szegényt kezelték mindenel vagy két hétig, de asztán az apja feljöt az iskolába mérgesen, saszonta, ne csufolkodjanak a gyermekivel amiétt szeplős. A nővére elnézést kért az apjától, mikor megláta, mert az is szeplős volt. Monta kedvesen, hogy a fija ráhasonlít, de kiderült, hogy nem is a rendes fija, sneki a petyek azért vannak a zarcán, mert szobafestő.

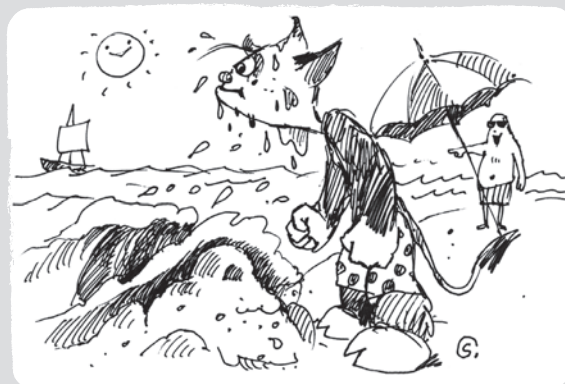
Szegén nővére úgy ösze volt keveredve, mind csötáncos lejány a bucsus menetbe, de aztán valahogy viszatért magához. S ahogy magához tért, kezte keresni a tetüköt a hajunkba. Engem jól leszidot amiét nem akarom levenni a sapkámot, aszonta, biztos a tetüköt rejtegetem, de asztán mikor megláta hogy borotválom a fejem is, elpirult, mind néger csaj a szoláriumban.

Asztán a körmeinket akarta megnézni, de amikor két leánka a ragasztot körmüköt megmutata, középen a fekete csíkal, jobbnak láta abbahagyni.

S közbe el is felejtetem mondani a legfontosabat, hogy, hogy nem, de végre ideért a vakációjó. Még nem az egész, de már az ó, ió svégül a zegész itt lesz. Ezét szeretem a sulit, ezét a 3 hónapért.

Éjjen junius, julius, auguztus! Éjjen a csengő, éjjen a hoszú szünet!

Gond egy szál sincs

Csillag István rajzai

LÁSZLÓ ISTVÁN Az ártatlan tolvaj

(Nagykároly, Kalazanci Szent József Római Katolikus Líceum, 6. A osztály)

Egy szép márciusi naptól kezdem. A dús és színes tollazatú madarak minden irányból cifra dallamokat ültettek a fülembé. A faágak csücskén vidám virágbimbók nyiladoztak, fenséges örömmel. Az útpadkán még a télről megmaradt hóemberek és hógolyók egyes részei olvadoztak. Nem is kellett sokat türelmetlenkedjenek, míg végleg elpárolognak az üde tavaszi levegőben, ugyanis örült meleg köszöntött be az utcákba. De ez az örült meleg kellemesnek bizonyult a gyerekek számára a tél eltűnése után. A suliba is öröm volt ballagni, illetve a tanulás is könnyebb volt. A diáknemzedék szívében a béke keringett. Szüneteken gyerekzaj hallatszott a sportpályáról.

A csodás iskolai napot csak az rontotta el, hogy összevesztünk Róberttel, az egyik osztálytársammal. Régebben nyugodt és fegyelmezett barát volt, de mióta a szülei vásároltak neki egy új sportcipőt, azóta mindig kérkedik velem, és leszólja a mi márkás cipőinket. Gondoltuk, mi majd megmutatjuk neki, hogy mi a szép lábbeli.

Másnap az egyik jó barátom, Béla elhozta az iskolába az ő eredeti, dedikált cipőjét. Rajta volt a kedvenc focistánk aláírása.

- Phö, mint az óvodások. Próbáljátok felülmúlni a gyönyörű cipőmet - mondta utálatosan Róbert.

- Most meg irigykedsz, vedd már észre magad! - szoltam én, Rezső.

Erre nem mondott semmit, csak elment.

- Edd meg a cipődet! - motyogta Kálmán, aki szintén tanúja volt az eseményeknek.

Egy páran még tettek megjegyzést. Azzal szólt a csengő nagy hevesen, és tornaóra következett. Tombolt a meleg. Senki sem szeretett volna tornászni. Unalmunkat kimutatva, lassan átcsereztük a cipőnket tornacipellőre. Mindenki megtette, mert másképp nem lehetett tornászni a sportpályán. Róbert beteget jelentett. Fejfájásra panaszkodott, így ő bent maradhatott az osztályteremben. Hogy az osztályban egész pontosan mit csinált, azt még utólag sem tudtuk meg. Csak annyit, hogy az óra után, amikor Béla a dedikált cipőjébe akart viszszabújni, az eltűnt. Nagyon kétségbe volt esve szegény, mert ez volt neki a legértékesebb dolga kerek e világon.

- Róbert volt az, ő lopta el a csukát - szolt Kálmán -, majd megette a sárga irigység.

- Gyerünk, keressük meg! - tanácsolta Béla.

Mindhárman futni kezdtünk, amikor megláttuk, hogy már rég hazament.

- Nem baj - mondtam -, majd holnap utánajárunk az ügynek.

- Rendben - válaszolták.

Még Kendét és Dénest is magunkhoz hívtuk, hogy elmeséljük pontosan a történeteket nekik is.

Órák után mind az öten elmentünk Béláék lakására, hogy bizonyítékokat szerezzünk. Elővettünk egy kis cetlit és arra írtunk.

- Először nézzük az alibit - kezdte Kende.

- Róbertnek természetesen nincs alibije - folytatta Dénes -, hiszen ő bent volt a cipellővel egy helyen. Viszont Mihály is kikérezkedett az illemhelyre óra közben.

- Én őt nem gyanúsítom - közölte Béla. - Inkább Robira koncentráljunk.

- Szerintem is. Főleg, hogy Robinak még indítéka is van - állapítottam meg.

- Dénes, írd! - parancsolta Béla. - „Bizonyítékok Róbert ellen. Indíték: irigylés. Alibije: nincs.”

- De milyen bizonyítékunk van arra, hogy ő csaklizta el a cipőt? - érdeklődtem.

- Még semmi - szövegelt Béla. - Az alibin és az indítékon kívül, de majd találunk.

- Lehet, hogy már holnap lesznek árulkodó jelek - mondta Kende.

Miközben róttuk a betűket a papírlapra, igazi nyomozóknak éreztük magunkat. Még a beszédmódunk is ékes és választékos volt, mint egy igazi nyomozónak. Még sokat beszélgettünk, de egyszer:

- Na, nekem haza kell mennem - hangoztatta Dénes.

- Menj csak, de a cetli, amire írtunk, mindig legyen nálad! - szolt Béla.

Dénes elment. Minden negyedórában fogatkozott a csapat. Egy óra múlva mindenki elvánszorgott. Csak én maradtam ott, indulásra készen.

- Ne aggódj, megtaláljuk a tolvajt - csak ennyit mondtam Bélának, mielőtt én is becsaptam magam mögött az ajtót.

Másnap az iskolában olyan dolog történt, amire egyáltalán nem számítottam. Nagyon elámultam, amikor megláttam Róberten egy olyan cipőt, amely pontosan úgy nézett ki, mint Béla cipője. Ezt elmondtam Dénesnek is, hogy írja fel papírfecnijére az első bizonyítékot. Amikor Béla is meglátta, rögtön rákérdezett:

- Te csórtad el a cipőmet, ugye!?

- Dehogyan - hangozott Robitól -, én nem is tudtam arról, hogy eltulajdonították a csukádat. Mellesleg ezt a vacak lábbelit a ZsuzsABC-ben vásároltam, a cipőrészlegen, nagyon olcsón. Ebből a cipőből manapság százezret is gyártanak.

- Érdekes - mondta Béla -, a te cipődön van egy kis vágás. Az enyémen is volt, pont ilyen. Nem érdekel, hogy hol vették a cipőt. Bármelyik cipőn nincs ilyesféle szakadás.

- Oh, ez csak véletlen egybeesés - magyarázta ki Robi.

- Én ezt nem hiszem el - mondtam -, tovább fogjuk nyomozni az esetet.

- Úgy van - helyeselt Béla.

- Megzakkant az egész csapat - szövegelt Róbert.

Azzal elment. Minden, ami történt, felkerült a papírlapra. Teljesen megegyezett Robi és Béla cipellője. Minden jel arra mutatott, hogy ő volt a tettes. De még kell gyűjteni bi-

zonyítékokat. Suli után még pár percig kimentünk a sportpálya elé, hogy újragondoljuk az egészet.

– Biztos vagyok benne, hogy ő volt – mondta mérgesen Béla.

– Ebben mostanra mindannyian biztosak vagyunk – közölte Kende.

– Nemsokára újabb bizonyítékokat fogunk szerezni – beszélt Kálmán.

Még egy pár percet cseverésztünk, aztán valami furcsát észleltem:

– Nézzétek, a kerítés mögött van valaki.

Egy nagy, lila sapka látszott, aminek hegyes volt a vége. Nem tudtuk, ki lehet az, aki ilyen forróságban sapkát visel.

Amikor megláttuk ki az, észhez sem tudtunk térni.

– Róbert, te mit keresel itt? – kérdeztük szinte egyszerre.

– Csak a zsebkendőmet fújta el a szél – válaszolta.

– Na persze, te hallgatóztál – gyanúsította meg Kende.

– Mennyit hallottál? – kérdeztem.

– Az nem rátok tartozik! – felelte Róbert.

Majd elment hevesen. Megvolt a következő bizonyíték.

– Mennyire tud hazudni – jegyezte meg Kálmán.

Mindenki elindult hazafelé, és gondolkodott a további bizonyítékokon.

Következő napon folytatódott a nyomozás. Róbert rákente a gyanút Mihályra, hiszen ő is bejöhetett, amikor az illemhelyen volt pár percig.

– Sántít ez egy picit! – mondtam neki.

– Ez egyáltalán nem sántít. Ha rám hallgattok, Mihály után nyomoztok – nyilatkozott Róbert.

– De Robi, a cipő az osztályban volt, nem az illemhelyen – mondtam.

– De ő be tudott jönni az osztályba! – magyarázta Robi.

– Ha bejön, te láttad volna – vettem fel egy újabb tényt.

– Igen, Rezső, de én már akkor rég otthon voltam. Nem láthattam – közölte.

– Hát ez igaz – sóhajtottam fel.

Rámmordult, aztán otthagyt. A cipő még mindig nem került elő. Gondoltam, visszaadja, ha lebuktatjuk az oszi előtt. Sajnos, a cetli sem volt teljes. Nem találtunk bizonyítékokat. Eltelt egy hónap. Talán kettő. Minden kezdett lecsitulni, de Róberttel azóta sem békültünk ki. Kezdtük elefelejteni a lopást, viszont egy napon Kende ellenőrzője eltűnt. Nem verte nagydobra, mert melyik diák nem örülne annak, hogy eltűnik a rossz bizonyítványa. Ennek ellenére nagyon meglepődtünk, hogy újra csenés történt.

– Biztos lopás volt ez? Nem te vesztetted el? – kérdeztem Kendétől.

– Igen, egész biztos, mert még az előző órán a tanáró beírta azt a lehervasztó kettést – mondta.

Természetesen újra Róbertet gyanúsítottuk, és szavainkkal letámadtuk:

– Hogy voltál képes még egyszer lopni? – kezdtem én.

– Egy ellenőrző tudod, milyen fontos? – folytatta Kende (de azért nem éppen így gondolta).

– Ezt nem úszod meg szárazon! – kiabált Béla.

Azzal odébbálltunk. Megbeszéltünk egy újabb összejevetelt Kende házában, mert megint bizonyítékokat kellett

gyűjtsünk. Kimentünk szünetre. Iskola után Edit, az egyik lány az osztályból, beszélni akart velünk. Elmondta, hogy éppen a kamerabeállításokat nézegette új telefonján, amikor érdekes dolgot rögzített. A videón az állt, ahogy Robi megfogja az ellenőrzőt, és a padja melletti szekrénybe gyömöszöli. Miután végignéztük, elkértük a felvételt Edittől. Dénes ebben az ügyben is leírta az első bizonyítékot. Kende, persze, megkereste a szekrényben az eltűnt dolgát. Szerencsére megtalálta. Az összejevetelt lefújtuk, mert már nem volt oka találkozásunknak.

Másnap csütörtök volt. Magammal vittem az iskolába egy kicsi magnót, ami hangfelvételt tud készíteni. Még az őszhajú, bölcs nagyapám hagyta rám, amikor örökre eltávozott a Földről. Ragasztószalaggal rögzítettem Róbert padjára a magnót. Egy kicsit furdalt a lelkiismeret, hogy ilyen furcsa tethez kell folyamodjak az ügy megoldásához..., de a lelkiismeretnek néha ellent kell mondani. Szerencsére Robi nem vette észre a készüléket. Bekapcsoltam. Vártam, amíg mindenki megérkezik. Azután bejelentettem, hogy eltűnt a tolltartóm. Rögvest rákérdeztem Robira:

– Te voltál, mi?

Róbert nagyon meglepődött, és kapkodva ezt mondta:

– Nem, most... most nem én voltam!

Ekkor lehajoltam és kikapcsoltam a készüléket. Újra lejátszottam, hogy mindenki hallja.

– Hát igen.

Most nem te voltál, ugyanis nem tűnt el semmi – mondtam meglepedve. – Most nem, de máskor igen. Te mondtad!

Róbert arca megdermedt. Büszke voltam magamra, hogy megoldottam az ügyet. Végre teljes a bizonyítéksozrat.

Eljött a várva-várt nap és egyben péntek is. Egy vagy két hónapja ez volt az első olyan nap, amikor az osztályfőnök tartott osztályfőnöki órát. Más napokon mindig elmaradt, mert közbejött valami egyéb dolog. Ma akartuk lebuktatni Róbertet, de volt egy furcsaság az egész napban. Egyvalaki hiányzott. Mihály volt az. Nem törődtünk ezzel annyira, mert nagyon izgatottak voltunk. Egyik órán már úgyis üzent, hogy megbetegedett. Egyre közelebb kerültünk a döntő pillanathoz. Hamar eltelt az idő. Oszióra előtti szünetben beszélgettünk arról, hogy ki kezdi el a szónoklást, ki lesz a szóvivő. Végül úgy döntöttünk, hogy én beszélek, a többiek bekapcsolják a videót és a hangfelvételt a megfelelő időben.

Becsengettek. Mielőtt bejött az oszi, Aladár felsóhajtott:

– Vajon Robi a tettes?

Senki sem hallotta, csak én. Ezen elgondolkoztam: „Mi van, ha tényleg nem ő tette? Ah, az nem lehet.” Bejött a tanár úr. Sorbaálltunk, és elmondtuk, hogy mi a helyzet. Robi kissé nyugodtan, de néha idegesen hallgatta a beszédet. Ott lett a legjobban ideges, amikor elértünk ahhoz a ▶

Ikrek

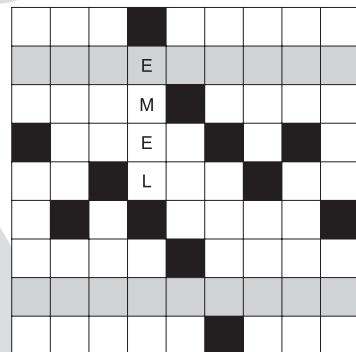
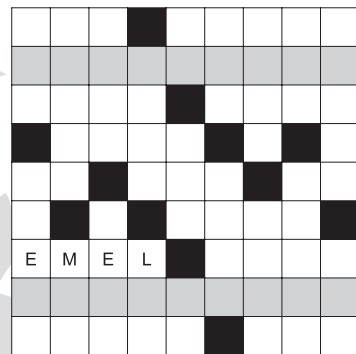
Helyezzétek el a megadott szavakat a mellékelt két egyforma hálóban, egyet-egyét segítségül előre beírtunk! A négy kilencbetűs nincs megadva. Ha a többit helyesen írjátok be, akkor a sötétített sorokban egy mesegyűjtő, egy természetkutató, egy magyar politikus-miniszterelnök és egy ágyúöntő neve alakul ki!

2 betűsek: AG, ÁR, ÉS, HÓ, KÓ, LA, OS, TÓ

3 betűsek: AGA, ALT, APA, DÁK, EST, IMA, ISA, LÁP, LEL, LOP, MÁR, MER, MOL, NÁD, OLT, ÖLT, PIP, POR, RÁK, RIM

4 betűsek: ABÁL, A BOR, AJAK, ALÁZ, ALOM, DILÓ, EMEL, EMEL, ERED, FEJÓ, IRAM, KARÓ, KAPÓ, KELÓ, KOFA, ÓLOM, OZON, PARÁ, PETE, PIPA, PÓPA, RÉPA, URAZ

5 betűsek: ABÁLÓ, ALIBI, ÁRULÓ, ÉGETŐ, HATOL, IMO-LA, MELEG, ÓNOZÓ, ÓPAPA, ÓRÖLŐ, PÁLOS, TALÁL

► részhez, hogy bedobja a szekrénybe az ellenőrzőket. Mikor befejeztük mondanivalónkat, az oktató elmosolyodott. Azután szótlanul kilépett az ajtón. Az osztály hallgatott. Néha egy-egy pissenést elejtett valaki. Pár perc múlva az oszi visszajött. De nem egyedül, hanem egy dobozzal az ölében. A dobozt letette. Zsebéből pedig egy levelet húzott ki, és a kezembe nyomta. Elkezdtem olvasni:

Kedves Béla, Kende és Az Egész Osztály!

Nem Róbert volt a tettes! Ne őt vádoljátok! Egész végig rossz nyomon jártatok! Én voltam, bizony én! Elmondom, hogyan csináltam.

Úgy akartam elcsenni a cipőt, hogy senki se fogjon gyanút, de a lelkiismeretem már nem engedett a dologból. Azért loptam el, mert én is azt hittem, hogy nem lehet hazánkban ilyet kapni. El akartam adni jó pénzért. Akkor emeltem el, amikor kikérezkedtem tornaórán az illemhelyre. Benéztem az osztályba. Szerencsémre nem volt bent senki. Hogy miért lett másnap Róberten egy ugyanolyan cipő? A válasz egyszerű. Mostanra városunkban tényleg lehet ilyen lábbelit kapni. A kis ZsuzsABC-ben. Meglehetősen olcsón. És miért volt a cipőn egy vágás? Ráadásul ugyanolyan, mint a Béláén. Ennek is utánajártam. A szakadás minden ilyen márkájú cipőn keletkezik, amikor letéped az árcímkét a lábbeliről.

Az ellenőrzőt is én vettem el, mikor megtudtam, hogy Robi rám próbálja háritani a lopást. Így hát betettem a szekrénybe. Robi észrevette, kíváncsiságból pedig benézett oda. Editet is én rendeltem oda ebben a pillanatban, aki a fal mögött rejtőzködött. Ezáltal teljes mértékben Robira terelődött a gyanú. Ami Rezső hangfelvételét illeti, csak egy nyelvbotlás volt Robi részéről.

Tudom, nagyon messzire mentem egy pár cipellő miatt.

Teljes szívemből megbántam tettemet. Tudom, nehéz kérés, de kérlek, bocsássatok meg!

Szeretettel: Mihály

2013. 07. 05

Utóirat: Béla, a cipődet megtalálod a dobozban!

A levél felolvasása után hosszú hallgatás következett. Minden gyermek arcán nagymértékű csodálkozás látott. A csendet az osztályfőnök úr törte meg:

– Vannak még jószívű tolvajok – ebben a mondatban benne volt a többnapos nyomozás, a bizonyítékok, a gyanúsítgatás. Ebben a négy kurta szóban életem legelső melléfogása tükröződött, amit soha az életben nem fogok elfelejteni.

Ezek után a doboz fedelét felnyitotta, amiben tényleg Béla cipője helyezkedett el. Béla nagyon megörült, és a kezében tartotta egy ideig. Róbert karbatett kézzel, lesújtó tekintettel bámult rám.

Kicsengettek. A csengővel egyszerre Aladár ismét felsóhajtott:

– Sok hűhó semmiért!

És ezt újra csak én hallottam. Hibásnak éreztem magam mindenért. Hirtelen Robira irányult tekintetem, aki visszanézett. Láttam szemében a kis büszkeséget és a szelíd megbocsátás fényeit.

Azt mondják, hogy amikor az emberrel valami rossz dolog történik, akkor lelassulnak érzi az időt maga körül. Én is átéltem ezt. Sok gondolat örvénylett a fejemben: az oszi, a barátaim, Róbert. Ekkor nagyon kellemes érzés töltötte el lelkemet. Úgy éreztem, hogy az egész nyomozást és kudarcot megérte átélni egy ilyen csodás pillanattért, amikor szavak nélkül, jó tettek nélkül is tudja a szív, hogy embertársa teljes mértékben megbocsátott neki.

KÓNYA ÉVA

Megfestett kenyerek

Keresztény hitvilágunkban a kenyér Krisztus életéhez, cselekedeteihez kapcsolódik (Bartolomé Estebán Murillo: *A gyermek Jézus kenyeret oszt a zarándokoknak*, 1678–1679)

Diego Rivera falképén mindkét kezében kukoricacsövet tartó isten oltalmazza a kukoricatermesztő férfiakat és a gabonát őrló, lepényt sütő asszonyokat (Az azték civilizáció: a kukorica, 1950)

Jan Vermeer van Delft festményét nézve szinte érezzük a tejbe aprított kenyér ízét, a frissen sült cipő illatát (*Tejet öntő asszony*, 1660 körül)

Sütőmester és vásárlói (Reneszánsz kori mozgó péküzlet id. Pieter Bruegel *A farsang és a böjt harca* című festményen – 1559, részlet)

16. századi németalföldi kenyérbolt id. Pieter Bruegel: *A farsang és a böjt harca* című festményén (1559, részlet)

Farsangi lepény-jelmez (id. Pieter Bruegel: *A farsang és a böjt harca*, 1559, részlet)

Cimbora

Rendeld meg most
a **Cimborát**
a 2014-2015-ös tanévre!

Éves előfizetési díj:
30 RON (3,33 RON / lapszám)
Az előfizetési díjat két részletben is
kifizetheted.

A Cimbora ára nem előfizetőknek:
4 RON / lapszám.

- KERESD AZ ISKOLAI TERJESZTŐNÉL •
- érdeklődj a 0752-062-885-ös telefonszámon •
- írd a cimboramail@gmail.com címre •

www.cimbora.net